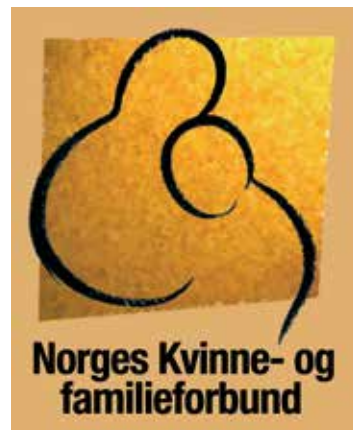

Kvinner & Familie

Nr. 3/2016

MEDLEMSBLAD FOR NORGES KVINNE- OG FAMILIEFORBUND

KVINNEIDEALET - FØR OG NÅ

Forsidefoto: shutterstock.com

Kvinner & familie

Nr. 3 2016

130. årgang - Grunnlagt 1887

Redaktør

Lene Sjøgaard Gloslie

Utgiver:

Norges Kvinne- og familieforbund

Stortingsgaten 12, 0161 Oslo.

Telefon: + (47) 22 47 83 80

E-post: post@kvinnerogfamilie.no

Annonser:

post@kvinnerogfamilie.no

Abonnement:

Kan bestilles hos utgiver: NOK 150,- pr. år.

Medlemmer av forbundet får bladet gratis

Design:

Cathrines.cmykeri/chfuglei@gmail.com

Trykk: Gamlebyen Grafiske AS

Opplag: 3800

Redaksjonsrådet:

Lene Sjøgaard Gloslie:

redaktor@kvinnerogfamilie.no

Mette Gunnari

mette@kvinnerogfamilie.no

Sonja Kjørhaug:

sonja@kvinnerogfamilie.no

Elisabeth Rusdal:

elisabeth@kvinnerogfamilie.no

Internettadresse:

www.kvinnerogfamilie.no

Frist for stoff: 15. januar 2017

Ettertrykk og kopiering av
Kvinner & families stoff og annonser
er ikke tillatt uten etter avtale.

ISSN NR: 1891 - 7992

ISSN NR trykt utgave: 1500 - 3000

Norges Kvinne og familieforbund

Hensikt: Styrke familiens posisjon gjennom tiltak som gir tid og mulighet til omsorg for hverandre.

Visjon: Anerkjennelse av kvinners ulike valg gjennom livsfaser. Verdssetting av familien som bærebjelke i utviklingen av et godt samfunn.

K&F er tilsluttet:

Nordens Kvinneforbund (NKF)

Associated Country Women of the world (ACWW)

KFB (Kvinner frivillige beredskap)

FOKUS Forum for Kvinner og Utviklings-
spørsmål

Leder

Elisabeth Rusdal

Forbundsleder

Kjære medlem!

Høsten og hverdagen er i full gang. Det gir tid til refleksjoner. Og jeg lurer på - er vi blitt for snille? Våger vi ikke lenger å gi klare meldinger og tydelige forslag? Tenker vi for mye på hva «naboen» vil tenke eller si?

Grunnen til at jeg stiller disse spørsmålene til oss alle er de undersøkelser og annet som kommer frem blant annet via media. Jeg tenker blant annet på en undersøkelse som sier at vi som norske forbrukere ikke er fornøyd med norske matvarer. Hvorfor sier vi ikke fra - hvorfor fortsetter vi å handle dette? Er det slik at vi svarer en ting, men følger ikke opp ved å handle eller aktivt gjøre noe?

Lenge har vi diskutert og snakket om unødvendig emballasje. For mange, mange år siden hadde vi kampanje om dette. Nå snakker vi om det, men gjør ikke noe. Vi kunne jo ta av emballasjen og legge den igjen i butikken. Like stilltiende finner vi oss i at vi må kjøpe fire gule løk når vi egentlig bare trenger en.

Vi irriterer oss over telefonsalg, men hvor mange av oss har registrert oss i reservasjonsregisteret i Brønnøysund? Brysomt, vi orker ikke finne ut hvordan eller vi prioriterer det ikke? Forklaringene kan være mange, men vi snakker om det uten videre handling.

Heldigvis vet jeg at vi har mange medlemmer som er bevisste og som tar bevisste valg. Vår utfordring blir å bidra lokalt og komme med forslag til endringer som vil gjøre hverdagen bedre for innbyggerne. Vår utfordring blir å si nei til tiltak vi mener er feil. Vi må skrive brev til de som bestemmer, vi må skrive innlegg i lokalpressen. Hva vi mener og hvorfor, det finner du i Prinsippprogrammet. Du kan også henvende deg til kretsleder og be om hjelp. Men vi må våge. Kanskje litt skummelt første gang, men våg - så vil du oppdage at der ute finnes det mange som vil takke for initiativet.

Vi sier ofte at NOEN må få orden på - eller NOEN må sørge for. Hvem er denne NOEN? Det er faktisk deg eller meg. Vi har alle et ansvar. Et motargument jeg hører noen

ganger er - det nytter ikke, de gjør som de vil likevel. Hvordan kan du vite det dersom du ikke har forsøkt?

Klart det finnes saker som kanskje ikke går, men da har du i det minste forsøkt. Opp gjennom årene har vårt forbund forsøkt og kjempet mange ganger. Skulle bare mangle i løpet av 101 års historie. Ikke sjelden er det saker som går igjen. Som vi har kjempet for tidligere, som kom, forsvant og som vi nå ser at det er behov for igjen. Eksempler på dette er fødetilbudet lokalt, jordmorsaken og husmorvikar. Med vår erfaring og kunnskap fra tidligere kamper rundt disse spørsmålene, har vi gode muligheter for å få det til igjen. Så kan vi også glede oss over nye saker som skolemat. Det gir også inspirasjon å holde på med nye temaer. Mange vil kanskje si at skolemat neppe er ny sak. Ikke for oss, men for mange i samfunnet rundt oss er den det. Og den saken vil prege debatten frem mot valget neste høst.

Men før det skal vi ha landsmøte. Det er ikke mange dager til når du nå leser dette. Sakslisten og mer finner du her i bladet. Vi gleder oss til å treffe mange av dere. Vi gleder oss til debattene. For det er gjennom debatt vi skaper utvikling. Det å komme med meninger og synspunkter gir god belysning av sakene. Ingen mening er feil. Jeg håper at dere i forkant av landsmøtet tar debatt om sakene til landsmøtet. Kanskje ikke alle sakene, men de sakene dere i kvinne- og familielaget ditt synes er viktigst. Da har lagets delegat til landsmøtet enda bredere grunnlag og gode innspill til landsmøtetets debatter. Det ser jeg frem til.

I tillegg skal vi klare å lage aktiviteter der vi er med våre mer enn 200 kvinne- og familielag. Vi skal gi muligheter og inkludere alle og bidra til gode nærmiljøer. Hvordan - vel det vet du og ditt kvinne- og familielag best. Ikke lag der du bor? Vel, ta gjerne kontakt, så kan vi sammen se om det kan være muligheter til å starte ett.

Uansett - nyt høsten og lykke til med aktiviteter der du er!

Elisabeth Rusdal
forbundsleder

Redaktør

Lene Sægaard Gloslie

Redaktør

Vi nærmer oss høst, og det er snart tid for lune innekvelder. Hva er da bedre enn å hygge seg i selskap med en god bok? I denne utgaven av Kvinner & Familie presenterer vi to stemmer som har mye på hjertet og som har skrevet bøker som nok vil finne veien inn i mange hjem. Det de har til felles er at de begge snakker om det norske samfunnet og om kvinnens rolle.

Den ene har tatt for seg husmoræraen og de krav som kvinnene var pålagt, den andre har flere ganger vakt mediestorm med sine utspill om norske mødre og det norske likhetstyranniet. Begge har de et blikk utenfra. Iris Furu, som har skrevet om husmoren, ser tilbake på en tid som vi kan kjenne igjen, men som i dag er et relativt blekt minne. Sanna Sarromaa utfordrer våre etablerte sannheter med sitt finsk-norske blikk på samfunnet, og har skrevet om norske tabuer. Holdninger og væremåte vi nordmenn ikke stiller spørsmål ved, kan virke fremmede og ikke alltid logiske sett fra et annet ståsted. Sarromaa bidrar i dette bladet med en kronikk om norske myter om morskapet.

Mors- og kvinneidealet har endret seg gjennom tidene, fra svært strikse regler for skikk og bruk på 1950 og 1960-tallet, til dagens tilsynelatende frihet. Allikevel påligger det kvinner i dag sterke forventninger til hvordan de skal løse oppgavene som kvinne og mor. Vi har, som Linn Stalsberg påpekte under familieseminaret i juni, økt familiens samlede arbeidstid utenfor hjemmet fra 45 timer etter krigen, til 70 timer i dag. I tillegg kommer det ulønnede arbeidet i hjemmet, oppfølging av barn og fritidsaktiviteter. Døgnet har ikke alltid nok timer.

Idealet i dag er arbeidslinjen, karriere, familie og barn. Samtidig skal vi ha tid og overskudd til givende interesser og trening. De mest iherdige blant oss har gjort det til sitt levebrød å presentere idealet på en personlig blogg der perfekt interiør, barn og cupcakes stråler omkapp med en opplagt og smilende mor. Iris Furu snakker om opplivning av estetikken fra husmoræraen; pene kjoler og perfekte hjem. Hennes budskap er at vi ikke tar husmoren på alvor, og ikke forstår den betydningen hun hadde i samfunnet, og hvilket enormt arbeid hun la ned for hus, familie og hjem.

Begge forfatterne kan fortelle oss noe om kvinneidealet før og nå - og gir oss mye å reflektere over.

Det er landsmøte denne høsten, og vi håper mange vil benytte anledningen til å samles til en inspirerende helg. Inspirasjon er det også å hente hos lokallagene som i denne utgaven forteller om sine aktiviteter i nærmiljøet og i laget.

God høst!

Innhold

POLITIKK OG SAMFUNN

Det morsmytiske landet	4
Tar husmoren på alvor	6
Må vekke den indre motivasjon	9

NORDENS KVINNEFORBUND

Nordens Kvinneforbunds sommerkonferanse	10
Takker av som president	11

INTERNASJONALT UTVALG

ACWWs verdenskonferanse	12

NYTT FRA FORBUNDET

Saksliste for landsmøtet 2016	16
Forbundet i media	19
Lokalstoff	22
Vinnere landslotteriet 2016	26

JUS OG RETTIGHETER

Samboeres rettigheter	20

BEREDSKAPSUTVALGET

Materiell fra Norges Kvinne- og familieforbund	28
Liste over K&Fs tillitskvinner	30

f - følg oss på facebook

OPPDATER DEG PÅ HVA SOM SKJER I FORBUNDET! DU FINNER LINKEN TIL FACEBOOKSIDEN PÅ NETTSIDENE VÅRE. HER FÅR DU LØPENDE INFORMASJON, DU KAN KOMMENTERE OG DELTA I DISKUSJONEN. VI SES PÅ FACEBOOK!

Sanna Sarromaa under høytlesning av boken Norske tabuer. Foto: Tore Steffens

I oktober 2015 varslet norske jordmødre om nybakte mødres mobilbruk i VG. Jordmødre på seks norske sykehus mente at mødres mobilbruk ofte gikk ut over amming og tilstedeværelse. Dette var ikke noe forskningsresultat, bare prat fra norske jordmødre som fikk spre sin moralske indignasjon over mødre og mobiltelefoner i Norges største avis. Det var visst ikke uvanlig at ferske mødre tastet i vei på smarttelefonen mens de ammet, rapporterte jordmødrene. De mente at øyekontakten mellom mor og baby var viktig for ammingen, og den ble forstyrret med mobilen. Jordmødrene ropte varsku.

MOR, BABY OG MOBIL

De samme norske jordmødrene dukket også opp i Finlands største avis, Helsingin Sanomat, bare noen dager senere. Også finske jordmødre var intervjuet. De så ikke svart på situasjonen. Jordmor og ammingskoordinator Johanna Koivisto ved Jorvi sykehus sa at hun på ingen måte ville gi mødrene dårlig samvittighet for hvordan de brukte mobilen: "Til alle tider har mødre underholdt seg selv under amming. Noen ganger har det vært en bok, noen ganger tv eller mobil. Det viktigste er at man kan løsrive seg fra dette og gi oppmerksomhet til barnet når barnet trenger det." Det var andre toner enn de norske jordmødrenes klaging over dårlige mødre som var mer interessert i mobilen enn i babyen.

Påfallende nok tok ingen av de norske jordmødrene opp det de finske jordmødrene løftet frem, nemlig at amming tar mye tid. De norske jordmødrene virket å mene at under de uendelige maratonammingene skal mor sitte og se fortryllet på babyen sin, cirka ti ganger om dagen, en god halvtime om gangen. Det er øyekontakten mellom mor og barn som ikke skal forstyrres. Det er riktignok ikke noe særlig øyekontakt å oppnå med de nyfødte. De minste babyene åpner knapt nok øynene sine – verden er ennå for lys. Men åpnet babyen øynene, så kunne mor løsrive seg fra mobilen og gi oppmerksomhet til barnet, sa den finske jordmoren, Johanna Koivisto. Hun moraliserte ikke.

De norske jordmødrenes holdning har ikke oppstått i et vakuum, men i en samfunnskontekst der morskap er normativt regulert. Det er få riktige måter å være mor på, og det er å være

Det morsmytiske landet

Morskapet og morsrollen dyrkes ofte slik at det ofte blir en morsmyte som verken mødre eller barn er tjent med. Morskapet reguleres normativt og de negative sidene ved morskapet er underkommunisert. Imens kan fedrene gjøre omtrent hva de vil.

AV: SANNA SARROMAA, FORFATTER AV NORSKE TABUER, HISTORIKER OG PHD

mor er det viktigste i en kvinnes liv. Menn – og fedre – kan gjøre omtrent hva de vil. Deres liv og kropp er deres. Deres liv reguleres og kontrolleres ikke ut fra deres status som fedre.

MORSKAPETS AMBIVALENS

Nesten ni av ti voksne over 45 år har barn, men samtidig er det lite diskusjon om moderskapets negative sider. Det er sosialt akseptert og riktig å angre på at man ikke fikk barn eller at man ikke tilbrakte nok tid med barna, men det er ikke sosialt akseptert å fortelle om de negative følelsene knyttet til foreldreskap generelt og morskap spesielt. De skilte forteller aldri hvor deilig det er de ukene de ikke har barna, det er et tema man ikke skryter av. Vi lever i en tid der sosiale medier fylles opp med bilder av glade barn og statusoppdateringer om familieidyll, samtidig som det er sider ved morsrollen som er kraftig underkommunisert – de passer ikke inn i denne mystifiseringen og helliggjøringen av morskap.

De fleste elsker barna sine, men å elske barna er ikke det samme som at man elsker foreldrerollen. For meg personlig var dette en frigjørende tanke og en plutselig åpenbaring: Jeg elsker selvsagt barna mine, men jeg elsker ikke oppgaver knyttet til det å være mor. "Det mest underkommuniserte tema i foreldreskapet er ambivalens", sa min venninne, barnepsykologen.

BARN = LYKKE?

Den amerikanske psykologen og nobelprisvinneren Daniel Kahneman, ledet i 2004 en studie der hans team fulgte 909 kvinner i deres dagligliv i Texas. Kvinnene ble spurt om hvilke hverdagslige sysler de satt mest pris på og fant glede av å gjøre. Sex, festing og avslapping tronet øverst. Å passe på egne barn kom på 11. plass, slått av for eksempel trening og matlaging.

Det finnes forskningsmessig belegg for at personer uten barn er lykkeligere og at par blir ulykkeligere av å få barn. Når antallet barn øker, går også lykkefølelsen ned. Lykken kommer noe tilbake når barna er i 12-årsalderen, men faller igjen i barnas tenår. Slik har det vært for meg også. Ett barn gikk det an å håndtere. Da det kom flere, var mengden arbeid plutselig så stor at det var vanskelig å holde hodet over vannet og gjøre ting

En kjøkkenselfie.

som gjorde meg lykkelig – de tingene som Kahneman også fant med sin studie. Jeg, akkurat slik som kvinnene i Texas, savnet for eksempel trening og avslapping. Hvor mange kvinner gjør ikke nettopp det?

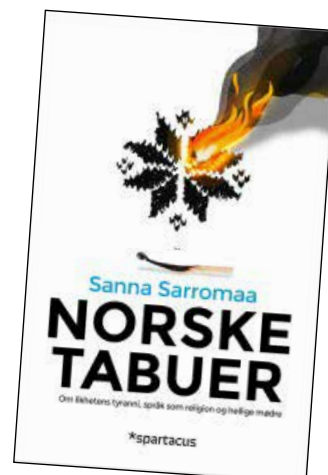
VAR DET DETTE LIVET ER?

Kvinner opplever en voldsom lykke ved det første barnet, men lykkefølelsen faller ved barn nummer to. Lykken i et parforhold er visst på bunn når tredjemann kommer i huset. Psykolog Frode Thuen har sagt at når det kommer flere barn, tar slitet ofte overhånd. Det kan føre til at arbeidet med barna kan bli større enn gleden de gir. Det er det paradoksale med foreldreskapet. Ungene kan være fine, men man er så trøtt og sliten at man ikke klarer å glede seg over dem. Dessuten har dagens mennesker også andre drømmer som skal realiseres. Man har ikke krutt til alt når barna krever sitt. Det er ikke plass til noe annet i livet enn barnehage, jobb og matlaging. Håpløshet, utilstrekkelighet og slitenhet er konsekvensen. Var det dette livet er? blir spørsmålet mange stiller seg selv.

Når morsrollen dyrkes slik at det blir en morsmyte, kan det være vanskelig å innrømme at man noen ganger ikke er så

lykkelig – eller i verste fall ikke lykkelig i det hele tatt. "Norske mødre har for høye forventninger til hvor koselig det skal være å få en baby", sier psykiater Signe K. Dørheim. Disse forventningene skapes kulturelt og forsterkes i den samfunnskonteksten vi lever i.

Mødre og barn hadde trolig vært mer tjent med en åpen diskusjon om mangfoldet i morsrollen. En åpen diskusjon om foreldreskapets negative sider og ambivalens hadde også tjent barna. Ingen er tjent med dyrkingen av morsmyten, aller minst barna.

Flust

Det er
sentral
dets so
ansvar
veiled
største
arbeid
område
veiled
som k
Hver
av de
treng
og på

Husm

Utdrag fra Husmorboka

Tar husmoren på alvor

Husmødrene nøt stor anerkjennelse på 1950-tallet, men kvinnebevegelsens fremmarsj skapte endringer i hvordan husmødrene ble oppfattet. Den nye retorikken omskapte husmorens arbeid i hjemmet til fravær av arbeid.

AV: LENE SØGAARD GLOSLIE

husmoren

husmoren som er hjemmets
person, dets økonomisjef,
sialkurator, dets helsemessige
shavende og dets kulturelle
er. Hennes yrke er landets
er. og uomstridt viktigste, hennes
favner over et meget vidt
le, og hun trenger å få all den
ning og alle de hjelpemidler
an stilles til hennes disposisjon.
dag melder det seg spørsmål
forskjelligste slag som hun
er å få øyeblikkelige, nøkterne
litelige svar på.

orens arbeidsbok, 1960.

Med den nye arbeidslinjen skulle kvinnene ut i arbeidslivet. Fra å være Norges største arbeidsplass, ble kjøkkenet nedgradert. De som hadde sitt daglige virke der, var med ett blitt "hjemmeværende".

- Under husmorepoken var vi en nasjon som holdt oss med Nyttig bok for alle som skal stelle et hjem, utgitt av selve autoriteten på området, Landsslaget for husstellærere. Fettflekker i boken ble ansett som et hederstegn, forteller Iris Furu, forfatter av boken Husmorboka: Et gjensyn med Norges glemte arbeidsplass, som kommer ut i høst.

I HUSMØDRENES FOTSPOR

Mandatet var enkelt da hun ble kontaktet av Humanist forlag. De ønsket å børste støvet av fortiden og få svar på spørsmålet: Hva var det egentlig husmødrene gjorde? Hva fylte de sine opptil fjorten timers arbeidsdager med, i en leilighet som kanskje bare var 50 kvadratmeter stor? Iris Furu gikk praktisk til verks for å finne svarene. Gamle råd for rengjøring, flekkfjerning og oppvask ble hentet frem fra glemselen, og fulgt etter boka.

- Jeg oppdaget hvor lange arbeidsdager de hadde, hvor fysisk tungt det var og hvor stort ansvarsområde de hadde. Familien var helt avhengige av husmoren for at alt skulle gå rundt, sier Furu, og husmorens kunnskaper om alt fra flekkfjerning til elektrisitet, fysikk og kjemi var store.

Hun har i løpet av tiden hun har skrevet boken oppdaget at kunnskapen hun har ervervet seg fra husmødrene har gitt henne en underlig konsulentfunksjon i vennekretsen. - Jeg har blitt hun dama man ringer til når man har fått en flekk på bunaden, og som interiørinteresserte menn spør om sofatrender fra 50-tallet, forteller Furu.

ET REGULERT LIV

- Husmoryrket var gjenstand for mye offentlig inngripen. De ble gitt råd fra staten om alt fra hvordan frokosten skulle utformes til hvordan rengjøringen måtte gjennomføres. På denne tiden holdt staten seg også med et eget dypfrysingskontor, som laget regler som måtte følges, sier Furu. Husmødrene ble fulgt med argusøyne fra høyeste hold. - Før jeg startet arbeidet med boken trodde jeg at reglene om at kvinnene skulle sitte med bena samlet var en karikatur på hvordan kvinnene ble oppfattet. Etter hvert forstod jeg hvor inngripende reglene for skikk og bruk også var på denne tiden, sier Furu.

Det var uhørt å oppføre seg annerledes enn kutymen tilsa, og det var strenge regler for hvordan man skulle oppføre seg både i det offentlige rom og helt inn på soverommet. Ukebladene bidro i sin oppdragerske gjerning til å forme kvinnene etter datidens ideal, og fra statlig hold ble det distribuert plansjer over alt fra gode og dårlige kroppsholdninger, til lister over hva som skulle befinne seg i et kott.

- Mange av reglene jeg leser om fremstår som ganske underlige i dag, men jeg

Forfatter av Husmorboka, Iris Furu.
Foto: Arnfinn Pettersen

har blitt veldig bevisst på hvilke regler som finnes, både når det gjelder husarbeid og privatliv. Og nå som jeg vet om dem, føler jeg meg rampete når jeg bryter dem! Forteller Furu.

ARBEIDSHVERDAGEN

Husmorboka tar for seg arbeidshverdagen til husmødrene fra krigens slutt, gjennom 1950- og 1960-tallet og frem til 1970-tallet. Rom for rom letter Furu på fortidens slør og forteller hva den samlede arbeidshverdagen og kravene til husmødrene bestod i.

- Det var andre arbeidskrav før og etter at husstandene fikk innlagt vann, og før kjøleskap og dypfryser kom i hus. Hoover reklamerte med at det kun ville ta tre timer med en klesvask etter at vaskemaskinen ble en realitet. Det hjalp jo på i et samfunn der det ble ansett som uansvarlig å vaske sengetøy sjeldnere enn én dag i uken, sier Furu.

Men klesvasken måtte også gjøres innenfor gitte tidsrom. - Tok man inn klesvasken for sent kunne det bli tatt opp på styremøte i borettslaget, har jeg fått høre av Elisabeth Rusdal i Kvinne- og familieforbundet.

FARSROLLEN

Husmoren var hjemmets bestyrer og navet alt dreide rundt. Far på sin side kom hjem fra jobb klokken fire, og det var ikke alltid forventet at han skulle bidra med noe.

- Far skulle få være i fred med avisen, mens mor jobbet videre - og sørget for at barna ikke forstyrret far. Far ble

Kjøkkenet

Det er husmorens store oppgave å skape likevekt og harmoni i hjemmet slik at alle som lever der, kan trives og utvikle seg. Det stiller store krav til hennes kunnskaper, praktiske sans og innsatsvilje. Forutsetningen for at hun skal kunne oppfylle disse kravene, er at de rent praktiske husarbeider ikke tar mer tid og krefter enn at hun har overskudd til å tilrettelegge samlivet i familien, gi det de impulser det trenger, slik at det finner sin rytme og harmoni. Det er ingen lett oppgave. Men lykkes den, er ingen oppgave mer givende.

Husmorboka, 1967

Utdrag fra Husmorboka

imidlertid oppfordret til å leke med barna på søndag. Med andre ord hadde han barnefri fra mandag til lørdag, forteller Furu.

MANGLENDE ANERKJENNELSE

- Husmoren selv fikk verken feriepengar eller pensjonspoeng. Hvis man ser på de kravene som ble satt til innbytterbenken - husmorvikarene - som overtok dersom husmoren ble syk, forteller det mye om hva husmorjobben innebar. Husmorvikaren hadde gjerne fagbrev og uniform, forteller Furu.

- Husmoræraen sluttet ganske brått. Når den var over, var den veldig over. De nye idealene som tilsa at kvinner skulle ut i arbeid bidro raskt til at husmoren ble sett på som bakstreværsk, forteller Furu.

Tendensen til gjenopplivning av husmoridealene fra 1950 og 1960-tallet i dag, dreier seg ofte bare om estetikken, med fine kjoler og bakverk, mener Furu. - Det gjøres uten at man tar på alvor den ekstreme mengden arbeid disse kvinnene utførte. De har ikke fått, og får fremdeles ikke særlig anerkjennelse for jobben de faktisk gjorde.

ARBEIDSLINJEN, TIDSKLEMMEN OG FAMILIELIV

- Det er mange familier som sliter med å få hverdagen til å gå opp, og noe av forklaringen på dette er hvordan fordelingen av arbeidet i hjemmet ble etter

at kvinnene gikk ut i arbeid. Statistisk sentralbyrås statistikk over tidsbruk viser at menn bruker mer tid på arbeid i hjemmet i dag enn de gjorde i husmorens glansdager, men at kvinners tidsbruk ikke synker tilsvarende mye, sier Furu.

Vi fordeler tiden vår over svært mange aktiviteter og tidsklemmen er svært reell for mange familier. Allikevel er det lite anerkjennelse for innsatsen som ble lagt ned i hjemmet - og som fortsatt legges ned. Det er på tide at husmoren

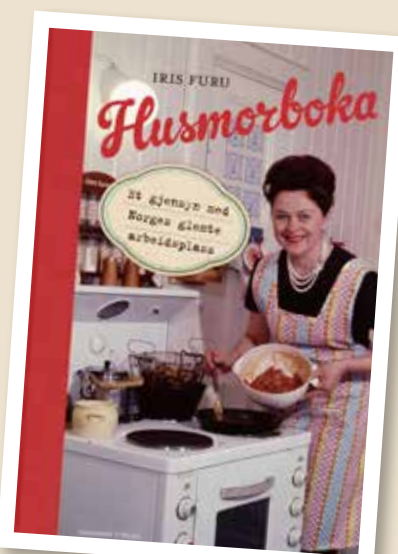
i etterkrigstiden får anerkjennelse for den samlende rollen hun spilte i familien og for arbeidet hun nedla for samfunnet, mener Furu.

- Det var mye stolthet og kjærlighet knyttet til husmorjobben. Jeg håper de som leser boken kan få øynene opp for hva mor eller bestemor brukte dagene sine til. Og at de som selv var husmødre kan finne noe gjenkjennelse, avslutter Furu.

HUSMORBOKA

Boken tar oss tilbake til tiden da de fleste kvinner var hjemmearbeidende på heltid. Her møter vi virkelighetsnære beretninger om husmorens mange oppgaver i hjemmet. For mange av oss er dette beretninger vi kjenner oss igjen i. I tillegg tar boken for seg den manglende verdisettingen av dette arbeidet. Boken har både kunnskapsrike og historiske beretninger om husmorens hverdag. I tillegg er den på mange måter i sin korrekthet også humoristisk. Lesing av boken gir både gjenkjennelige tilbakeblikk, samtidig som den ser dette opp mot dagens samfunn.

Boken er skrevet av Iris Furu og utgis på Humanist forlag den 19. oktober. Boken vil kunne kjøpes i forbindelse med vårt landsmøte i oktober.

- Må vekke den indre motivasjon

AV: JAN ERIK THORESEN

- De store hendelsene på norsk jord har understreket betydningen av et velfungerende totalforsvar sier den nyvalgte styreleder i Kvinners Frivillige Beredskap (KFB), Anita Mecheal Ellingsen. Hun mener også at hver enkelt av oss må tenke sikkerhet og beredskap hjemme.

Stabsoffiser Anita Mecheal Ellingsen arbeider til daglig ved Forsvarets personell- og verneplikt senter på Hamar, der hun er personellforvalter for vernepliktige innkalt til førstegangstjeneste. I fire år har hun vært leder for Nettverk for kvinnelig befal, samtidig med at hun har vært styremedlem i KFB. Etter videregående i Stavanger i 1999 avtjente hun førstegangstjeneste i Sjøforsvaret (avdeling KNM Harald Hårfagre). Senere ble det befals- og instruktørutdanning, Bachelor i Samfunnsfag med personalledelse ved Universitetet i Stavanger en rekke kurs i Forsvarets regi før hun ble kadett på Krigsskolen for Hæren på Linderud i 2013. Året etter var hun i internasjonal tjeneste i Sør-Sudan i FN-regi som adm. og logistikkoffiser. Anita M. Ellingsen kom til Forsvarets Personelltjeneste i 2009 som stabsoffiser.

- Tidlig i min karriere ble jeg bevisst på hvor grunnleggende viktig samfunnssikkerhet og beredskap er, men det var de store hendelsene på norsk jord som for alvor bevisstgjorde meg. Gjennom mine år som styremedlem i KFB har interessen økt og da jeg ble

forespurt om å bli styreleder var det ikke nei i min munn. KFB er den eneste organisasjonen i Norge som kun arbeider med Totalforsvarskonseptet på heltid. Jeg er ydmyk for oppgaven med å skulle bidra til videreutvikling av en så samfunnsnyttig organisasjon. Grunnprinsippet om å forene militære og sivile ressurser når spesielle hendelser inntreffer blir viktigere og viktigere. Begrepet «Totalforsvaret» er imidlertid lite kjent ute i samfunnet. Dette må vi gjøre noe med. Samfunnssikkerhet og beredskap er grunnlaget for at landet vårt kan eksistere og fungere. Vi står overfor en bevisstgjøringsprosess der det blir viktig å vekke en indre glød, et engasjement hos så mange som mulig, sier KFBs nye styreleder. Hun ser frem til å samarbeide med andre aktører mot felles mål.

- I KFB skal vi tufta fremtiden på en rekke av de aktiviteter organisasjonen har suksess med og dessuten utvikle nye. Det krever flere ressurser til KFB, men også effektiv forvaltning av de eksisterende i samarbeid med andre. Så vil jeg avlive en myte om at KFB utelukkende er en organisasjon for kvinner. Tvert om er menn hjertelig velkommen til å bli med. KFB er en organisasjon av kvinner, men åpen for alle. Sett i en større sammenheng er kanskje navnet Kvinners Frivillige Beredskap i seg selv begrensende i vår tids likestilling. I så fall må vi se nærmere på det. For min del vil jeg gjerne se for meg representanter fra begge kjønn og alle aldre på årsmøtene i fremtiden, sier Anita M. Ellingsen.

STARTER I EGET HJEM

- Vi må alle bidra til en trygg hverdag. Det gjør vi best ved å tenke sikkerhet i vårt eget hjem. Riktignok har teknologien gjort hverdagen enklere for oss, men med økende sårbarhet som resultat. Det er lett å ta som en selvfølge at alle tekniske og digitale hjelpemidler skal fungere. Men sett at vi en dag møter en hverdag der kraftforsyningen uteblir. Da kan vi ikke bruke mobiltelefonen. Heisene står, dørene til kjøpesentrene lar seg ikke åpne, vi får ikke tatt ut penger i minibanken eller fylt drivstoff på bilen. Tog, trikk og buss? Ja, de går heller ikke. Det er faktisk fullt mulig at bortfall av strøm kan vedvare i flere døgn. Skred, flom og pandemier og andre typer hendelser kan brått snu hverdagen på hodet, understreker KFBs styreleder.

EGENBEREDSKAP NØDVENDIG

KFB har utgitt en brosjyre, «Egenberedskap i hjemmet». Der oppfordres det til at hver og en familie sørger for å ha et beredskapslager.

- Vann, mat, medisiner og varme er i hovedsak det dreier seg om. Et fornuftig beredskapslager bør være obligatorisk i ethvert hjem. Det er nemlig ikke alltid at hjelpen kan nå oss umiddelbart. Ved å følge de råd KFB gir, vil vi alle stå godt rustet om spesielle hendelser skule inntreffe, sier KFBs nye styreleder, Anita M. Ellingsen.

Takk til Grete

Grete Hallingstad har hatt ett engasjement hos oss i forbindelse med etableringen av vårt nye medlemsregister. Hennes engasjement går ut 1. oktober og Grete har sin siste dag hos oss nå i september.

Vi sier takk til Grete for hennes innsats for oss og ønsker henne lykke til videre.

Nordens Kvinneforbunds sommerkonferanse

Det var Island som denne gangen hadde ansvaret for sommerkonferansen. Den ble holdt 17. – 19. juni på Vestmannaøyene. Tema for konferansen var «I samklang med naturen». Etter ankomst Reykjavik, var det duket for busstur og båttur over til Vestmannaøyene.

AV: ELISABETH RUSDAL, FORBUNDSLEDER

Stedet og tema for konferansen var ingen tilfeldighet. Vestmannaøyene ble utsatt for et voldsomt vulkanutbrudd i 2010. Vi fikk beretninger, film og god kunnskap om hva som skjedde og hvordan den enkelte opplevde dette og ikke minst tiden etterpå. Senere i løpet av konferansen ble det også besøk til et museum som ble laget etter utbruddet.

Vi fikk også foredrag om markeringen

av 100-års jubileet for stemmerett for kvinnene i Island.

Selvsagt ble det buss-sightseeing både på Vestmannaøyene og også i området rundt Reykjavik. På museet ble det foredrag av eieren.

Museet er opprettet på en gård som ble fullstendig dekket av siste store vulkanutbrudd i 2010. Det er imponerende at alt er gjenopprettet og at livet går videre som før.

Selvsagt var det sosiale samlinger og

tid til å friske opp gamle vennskap og stifte nye.

Konferansen samlet 100 deltagere og 28 av disse kom fra Norge. Vi dro hjem med mange opplevelser og inntrykk.

Nordens Kvinneforbunds konferanse i 2017 skal arrangeres av vårt forbund. Konferansen vil bli holdt 16. – 18. juni 2017 i Sandefjord. Tema er da «Matglede». Mer informasjon om dette vil komme både her i bladet senere og i lagsutsendelse. Men sett av datoen.

Takker av som president i Nordens Kvinneforbund

Tiden har gått fort og etter fire år er tiden kommet for at jeg takker av som president i Nordens Kvinneforbund. Det har vært spennende og givende år.

Det å ha et kvinnefellesskap er viktig - både nasjonalt og internasjonalt. Her betyr det nordiske samarbeidet i NKF mye. Vi har mange saker felles. Det å være mange sammen medfører at vi står sterkere. I tillegg er det å møtes og utveksle erfaringer og ideer viktig. Det gir inspirasjon til arbeidet i den enkelte organisasjon - enten det er sentralt eller lokalt. Konferansene er viktig med tanke på å knytte vennskap, få ny kunnskap og bli kjent med de ulike lands kultur. Dette er viktig med tanke på mellommenneskelig forståelse. Og det trenger vi mer enn noen sinne.

Nordens Kvinneforbund er og kan bli en enda større pådriver i viktige kvinne- og familiepolitiske saker. Også i forbrukerspørsmål og miljøsaker kan og har vi innflytelse.

Nordens Kvinneforbund har uten tvil muligheter for videre utvikling. I tillegg til det jeg tidligere har sagt, så tenker jeg at vi må bli enda flinkere til å utnytte den makten som ligger i det å være mange. Tenk deg over 70.000 kvinner som mener noe - det bør de besluttede myndigheter lytte til. Så må vi bli enda flinkere selv til å benytte denne makten. I tillegg til at vi må bli flinkere til å få enda flere til å delta på våre nordiske konferanser.

Viktige saker nå og i fremtiden for Nordens Kvinneforbund er helse spørsmål. Likeledes kombinasjonen av yrkesliv og familieliv. Så er det helt klart at dette med fødetilbud, svangerskap og barselomsorg er viktig. Der har vi mye samme situasjon i alle de nordiske landene. Gravide og fødende kvinner er jo i den gruppen en kort periode. De har som regel nok med sin egen situasjon og dermed makter de ikke ta alle de kamper som må tas. Her kan vi virkelig være en tydelig stemme.

Nordens Kvinneforbund må nok bli flinkere til å bruke media i viktige saker. Videre må vi bli flinkere til å informere hverandre mellom styremøter og konferanser. Men for oss som for de fleste andre mangler det ikke på vilje. Det er tid som er en mangelvare. Men vi må ikke gi oss.

Videre har vi en virkelig stor kraft gjennom vårt medlemskap i ACWW. Tenk, der taler ACWW på vegne av over 9 millioner medlemmer. Med sin konsultative status til FN - det betyr faktisk at du og jeg som enkeltmedlem i en av ACWWs medlemsorganisasjoner via vår nasjonale organisasjon kan få saker direkte til FN. I dag er det ikke mange som har den muligheten. Den må vi ta vare på og styrke. Jeg er akkurat nå i ferd med å pakke kofferten og skal reise til ACWWs verdenskonferanse. Der kommer over 600 delegater som skal diskutere kvinne- og likestillingspolitiske saker. Det er viktig for oss - men det er minst like viktig for våre søstre i andre deler av verden. Via ACWW gis vi også muligheten til å kunne støtte kvinneprosjekter i andre deler av verden.

Uttalelsen fra årets konferanse er veldig viktig. Jeg håper at alle medlemsorganisasjonene sender den til sine regjeringer og forlanger svar. Uttalelsene er sendt til Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Så får vi håpe at de svarer og tar synspunktene inn over seg.

Jeg takker alle nordiske medlemmer for kontakt og samtaler disse årene og ønsker min etterfølger Guðrún Þórðardóttir, president i Kvenfelagasamband Islands, lykke til med oppgaven.

Elisabeth Rusdal

UTTALANDE FRÅN NORDENS KVINNEFORBUND (NKF), SAMLAT TIL SOMMARKONFERENS I VÄSTMANNAÖARNA I ISLAND 17. – 19. JUNI

Födelsetalen har minskat i de nordiska länderna vilket leder till att antalet äldre ökar och obalansen i åldersfördelningen blir större. Många skäl spelar in i denna trend, såsom att föräldrarnas inkomst blir otryggare och att det fins för få förlossningsavdelningar, särskilt på landsbygden.

För att motverka denna utveckling anser NKF att behovet av att förbättra och upprätthålla en god service för födande kvinnor är stort. Att leva i samklang med naturen handlar också om att bibehålla befolkad landsbygd.

Det är oacceptabelt för kvinnor och deras familjer att de skall behöva flytta i långa perioder borta från sina hem medan de väntar på att föda sina barn och/eller att de skall skickas långa vägar mellan hälso- och sjukvårds institutioner under förlossningstiden så att deras barn kanske föds i varierande väder ute på vägarna.

Detta är både riskabelt och osäkert för kvinnor och deras ofödda barn.

FAKTA OM NORDENS KVINNEFORBUND, (NKF)

Nordens Kvinneforbund grundades 1919. Då kallades förbundet Nordens Husmorforbund. Nordens Kvinneforbund består av Norges Kvinne- og familieforbund, Riksförbundet Hem och Samhälle, Kvenfelagasamband Islands, Finlands svenska Marthaförbundet, Finska Marttaliitto. Årligen kallas medlemmarna samman till ett gemensamt sommarmöte i ett av medlemsländerna. Ordförande i NKF sedan juni 2016 är Guðrún Þórðardóttir, president i Kvenfelagasamband Islands. Tillsammans utgör organisationerna över 68.700 medlemmar.

Anne Marit Hovstad leder av prosjektkomiteen.

Vår egen forbundsleder snakker om mat i skolen.

ACWW's 28. Triennial conference i Warwick University, Coventry i England

Associated Country Women of the World - ACWW - holder verdenskonferanse hvert tredje år. Vårt forbund er en av mange medlemsorganisasjoner fra hele verden og rundt 9,5 millioner kvinner er knyttet til ACWW gjennom sin organisasjon eller individuelt medlemskap.

TEKST OG FOTO: MERETE BRATTETAULE

Det er deltakere fra nesten alle de 74 landene som har medlemsorganisasjoner. Det sier seg selv at kvinneorganisasjoner i det fjerne Østen har andre utfordringer i forhold til hjelpearbeid og arbeid opp mot deres egen regjering enn enkelte land i Europa, men målet er det samme: ACWW knytter sammen og bedrer fremtiden for kvinner og deres familier og samfunn over hele verden. Vil du lese mer om dette arbeidet, gå inn på siden www.acww.org.uk.

Dette er den 28. konferansen siden organisasjonen ble etablert og den ble

avholdt i Warwick University i Coventry midt i hjertet av England. Universitetet er vant med å holde konferanser og omgjør studenthjemmene til hotell i sommermånedene. I tillegg finnes butikker, sports- og svømmeanlegg, frisør, kafeer, bar og pub selvsagt. Det var helt unødvendig å forlate området, noe det også ble lite tid til forøvrig. Siste dagen ble det arrangert mystery tour i området rundt Coventry.

Nesten hele dagen gikk med til å registrere de ca. 650 påmeldte deltakerne. Vel 400 er delegater med stemmerett for organisasjonen sin, resten er individuelle medlemmer, observatører og ledsagere. Den norske delegasjonen bestod av Elisabeth Rusdal, Anne Marit Hovstad, Christine Andreassen og Merethe Brattetaule. Anne Marit er leder av prosjektkomiteen i ACWW og ble også nominert til gjenvalg for de neste 3 år.

De fleste ledsagere er ektefeller til deltakerne og det blir arrangert egne opplegg for dem. Hyggelig, synes jeg, at ledsagerne får tilbud om museumsbesøk, besøk til gård som driver organisk og miljøvennlig med mer, mens kvinnene sitter i møter og stemmer over resolusjoner som kan bidra til å bedre fremtiden til kvinner og deres familier verden over.

I informasjon som ble sendt ut før konferansen kunne de som ønsket det gi

et personlig bidrag. En varm jakke ville bli samlet inn og gitt til lokale organisasjoner for utdeling til folk som trenger det til vinteren i England. Da jeg leverte min jakke litt sent etter ankomst, var det et berg av varmt tøy der.

Det var også mulig å gi smykker. Smykkene vil bli solgt og inntektene går til Pennies for friendship. Det foregikk to konkurranser under konferansen: Kreative mobiltelefontrekk og innrammet bilde under temaet: We are ACWW. Disse aktivitetene er med på å knytte bånd innad i ACWW. Selvsagt gikk det an å kjøpe det trekket du likte best etterpå, og inntekten gikk til Pennies for friendship.

EUROPAMØTET

Allerede den første kvelden ble det holdt Europamøte, der alle deltakerne fra Europa var innkalt. På agendaen står blant annet valg av ny Europapresident. Valerie Stevens går av etter 3 år og de to nominerte kandidatene er Margaret McMillan fra Nord Irland og Susan Watkins fra Derbyshire, begge knyttet til Womens Institute. Vi fikk høre fra Women's Union of Russia, der Helena Bashun fortalte om arbeidet de gjør. Denne kvinneorganisasjonen prioriterer utvikling i distriktsområder, kvinner og jordbruk og fremtidens landsbyer.

Vår egen Elisabeth fortalte fra arbeidet i vårt forbund og vektla skolemat i norske skoler. To søstre fra Latvia representerte

Vi koser oss på konferanse.

Mobiltrek konkurranse.

den nye yngre generasjonen av frivillige og kom fra Marta ressurscenter. De fortalte om deres holdningsskapende arbeid blant barn og unge i forhold til seksuell undertrykkelse av kvinner og jenter i Latvia. Søstrene underholdt også med nydelige folkesanger al capella.

På møtet kom det opp forslag til en hasteresolusjon fremmet av Nederland. "ACWW krever at medlemmene sine lands regjeringer umiddelbart setter i gang tiltak for å stoppe seksuelle overgrep mot kvinner og barn i flyktningleire og flyktningmottak verden over." Det ble enstemmig vedtatt at Europa fremmer resolusjonen for hasteresolusjon for ACWW. Hvordan det gikk med den kan du lese lenger nede.

Valerie Stephens ga oss rapport fra sitt arbeid fra 2013-2016 der vi fikk høre om hennes mange reiser og spesielle engasjement for Georgia og andre steder i Øst-Europa. Hun har bidratt til å knytte dem tettere til ACWW. Valerie takket for at hun hadde fått muligheten til å være Europapresident og fikk stående applaus fra salen.

Afrodita Roman fra Romania inviterte til neste Europakonferanse i 2017. Den vil bli holdt i det historiske området Transylvania i april. Det kom også forhåndsinvitasjon til den neste Europakonferanse som vil bli arrangert i Tbilisi Georgia i september/oktober 2020.

KONFERANSEN STARTER

Dagen etter europamøtet er konferansen i gang. Det ble en fin åpningsseremoni der alle medlemslandene sine flagg ble båret inn og stilt opp bakerst på podiet. FN-flagget er også med. Velkomsttale ble holdt av blant annet The Lord Mayor of Coventry. Gjestetaler var baronesse Walmsley, fra House of Lords, der hun holdt en oppløftende og engasjerende tale om drivkraften i frivillig hjelpearbeid,

drevet av nysgjerrighet, evne og vilje til å forstå situasjonen og sist, men ikke minst trygghet og kunnskap nok til å gjøre noe med den.

Avtroppende verdenspresident Ruth Shanks talte til forsamlingen om sitt engasjement og oppgaver i de tre årene hun har sittet. Hun er blitt nominert til gjenvalg for de neste tre år, se lenger ned for resultatet av valget.

Finansrapport for innværende periode og budsjett for neste periode ble lagt frem. ACWW bygger hele sin økonomi på gaver fra donorer og innsamlede midler gjennom medlemsorganisasjonene. Pennies for friendship er kanskje det mest kjent for norske medlemmer. Våre internasjonale kontakter bidrar til slik innsamling på lagsmøter, kretsmøter og landsmøte vårt.

VALG

Allerede første dagen av konferansen skal nytt styre velges. De nominerte fikk ett minutt hver til å presentere seg selv, og selve valget gikk svært nøye for seg. Den norske delegasjonen hadde fem stemmer og stemte på ny verdenspresident, visepresident, komiteledere og ny Europapresident.

RESOLUSJONER OG ANBEFALINGER

De viktigste beslutningene som ble tatt på konferansen er resolusjonene. Forslag til resolusjoner og anbefalinger var sendt inn av medlemsorganisasjonene eller fremmet av ACWW selv. Informasjon ble sendt ut i god tid slik at organisasjonene kunne sette seg inn i sakene og ha en mening om den. Følgende resolusjoner ble det stemt over.

MATSUVERENITET

ACWW aksepterer matsuverenitet som del av ACWW's landbrukssatsning og som innebærer at ACWW starter en

Anne Marit Hovstad gjenvalgt som leder av prosjektkomiteen.

kampanje for å øke oppmerksomheten og forståelsen av matsuverenitet innad i organisasjonen og dens medlemmene i løpet av det neste trienniumet 2016-2019. Fremmet av National Farmers Union, Canada og et overveldende flertall stemte for.

FRUKTOSE

ACWW krever at medlemsorganisasjonene forlanger at deres regjeringer forbyr matprodusenter å påstå at deres produkter er et sunnere alternativ dersom det blir brukt fruktose som søtningsmiddel. Fremmet av Vouennetwerk, Nederland og et overveldende flertall stemte for.

FORNYBAR ENERGI

I forbindelse med at FN i 2014 åpnet FN's tiår for "Fornybar energi for alle",

skal ACWW 's medlemsorganisasjoner fremme og støtte lokale energiprosjekter og adgang til fornybar energi for alle. Fremmet av Womens Institute, England og et overveldende flertall stemte for.

SKIFERGASS

ACWW krever at medlemsorganisasjoner forlanger at deres regjeringer utreder grundig og innhenter informasjon fra uavhengige forskningsinstanser, så vel som fra gass- og oljeselskapene som søker om konsesjon for fracking lisenser. (Fracking er hydraulisk oppsprekking som metode for å utvinne oljen fra skiferen). Fremmet av WAU overvaal, Sør Afrika og et overveldende flertall stemte for.

BESKYTTELSE AV VANNFORSYNING

ACWW krever at alle land aktivt fremmer beskyttelse av kilder til drikkevann og vann til jordbruk og industri ved å bruke best mulig teknologisk løsninger for å opprettholde bærekraftig og varig miljø. Fremmet av CWC USA og enstemmig vedtatt.

VAKSINASJON MOT UTRYDBARE SYKDOMMER

ACWW krever at medlemsorganisasjonene forlanger av sine regjeringer at helseorganisasjoner opprettholder vaksineringsprogram som bidrar til lokal utrydning av utslettbare sykdommer med videre global utslettelse som mål. Fremmet av CWC USA og et overveldende flertall stemte for.

SAMFUNN OG KJØNN

ACWW krever at medlemsorganisasjonene forlanger av sine regjeringer å integrere mål om likestilling i distriktpolitikk for å skape grobunn for økonomisk og sosial utvikling.

Fremmet av Vrouwen van Nu, Nederland og et overveldende flertall stemte for.

HASTERESOLUSJONEN

Noen ganger kan en resolusjon være så viktig for verdenssamfunnet og ACWW 's verdier at den bør fremmes for ACWW under konferansen. Hasteresolusjonen som nevnt under Europamøtet er en slik og ble akseptert av den stemmeberettigede forsamlingen og enstemmig vedtatt. Det var godt! Nå vil forbundet øve press på vår regjering for å sikre tryggheten til jenta som står i dok i flyktningleir mot seksuelt overgrep.

ANBEFALINGER

ACWW oppfordrer til at medlemsorganisasjonene krever at deres

Nesten 650 deltakere.

regjeringer utvikler gjennomførbare planer for å identifisere barn som krysser grenser illegalt og gir dem beskyttelse, helsehjelp og utdanning.

ACWW oppfordrer verdens regjeringer i land som er berørt av flyktningkrisen som rammer Afrika, Europa og Asia å igangsette tiltak slik at det ytes nødvendig hjelp, assistanse og medmenneskelighet til flyktninger som befinner seg i en slik situasjon.

OMRÅDERAPPORTENE

Innimellom resolusjonene fikk vi høre rapport fra alle områdepresidenters arbeid i perioden 2013-2016.

Områdene er: Canada, Carriibbean, Central & South America, Central & Southern Asia, East, West & Central Africa, Europe, South-East Asia & the Far East, Southern Africa, South Pacific og United States of America. Det var flott å høre på så mye arbeid som er gjort for å bedre hverdagen og gi håp om fremtid for mennesker som trenger det.

RAPPORT FRA KOMITEENE

Også komiteene avga rapport til konferansedeltakerne på siste periodes arbeid.

Komiteene er: FN-komiteen, Prosjektkomiteen, Jordbrukskomiteen, Promoterings- og kommunikasjonskomiteen, som også hadde et innlegg for å øke

interessen for bruk av sosiale medier som Facebook og Twitter.

Det var også en aktivitetssamling for håndarbeid, der vi blant annet fikk lære kortlagning og hekling. Vår egen Anne Marit holdt et flott innlegg som leder av prosjektkomiteen i og viste en film fra MAFA organisasjonen i Uganda som driver aktivt opplæring av særlig kvinnelige farmere og knytter dem i nettverk for god innhøsting og rettferdig handel.

FOREDRAG OM DEMENS

Gjestetaler Dr Mary Tilki snakket "DEMENS – et økende globalt problem". Spesielt om utfordringene som oppstår når kvinner får demens og som samtidig er omsorgspersoner, helsearbeidere og andre yrkesgrupper som er typisk kvinnedominerte. Demens er en sykdom og mennesker som får demens trenger beskyttelse. Sykdommen virker irrevisibel og uten utsikter til bedring. Mennesker med demens er ikke i stand til å bestemme selv og det er alltid en balanse mellom å beholde ferdigheter og bestemme over. Ofte kan demens skjule sykdommen i tidlig stadium og tilsynelatende fungere vel i det daglige og hukommelsestapet kan skje langsomt.

Forebygging er beste tiltak mot å utvikle demens, for å nevne noen;

Det norske flagget bæres inn.

- Stoppe røyking
- Redusere vekt
- Øke fysisk aktivitet
- Utvide den aktive sosiale engasjement
- Utfordre hjernen "use it or loose it"

Dr Tilki sa at det går an å leve bra med demens. Hun sa: snakk om det, gjør så mye som mulig av tidligere aktiviteter, unngå negative samtaler, tilpass forventninger, aksepter hjelp. Fortsett å være sosialt aktiv, øk om mulig fysisk aktivitet. Se mer på www.Alzheimers.org.uk.

DET NYE STYRET

Ruth Shanks fra Australia ble gjenvalgt for tre år med god margin. Margaret Yetman fra Canada ble valgt til visepresident. Et høyt HURRA for vår egen Anne Marit Hovstad som ble gjenvalgt til leder av prosjektkomiteen. Ny areapresident for Europa ble Margaret McMillan.

Se mer om resultatet av valget på www.acww.org.uk.

UNDERHOLDNINGEN

En kveld ble det holdt "The world entertains" der medlemmer opptrådte med det de ønsket, sang, sketsj, dans. Det ble det mye latter og underholdning av, høydepunkt var kanskje Malaysia-damene med prinsesse Aziza i spissen

Damene fra Brunei.

som danset line-dance og trakk med seg mange opp til scenen. Og så Sør-Afrika da. De damene kan synge. De vandret rundt i langt tog og holdt hverandre på skuldrene mens de sang flerstemt og den spesielle høye, nærmest jodlingen, ispedd litt (dommer)fløytestøt. Vi ga oss over når en av dem bare tok mikrofonen og sang med nydelig stemme alene uten bakgrunnsmusikk.

En ACWW konferanse er en opplevelse å få være med på. Det knyttes kontakter og vennskap. West Midlands Womens Institute skal ha mye ros for et fantastisk

flott arrangement, godt planlagt og veldig godt gjennomført. Når flesteparten av damene hadde trakkert sine barnesko for et par generasjoner siden og vel så det, er det ikke fritt for at det oppsto noen situasjoner her og der. Rullestol på avveie for eksempel, forsinket en deltaker, og selv om arrangøren ikke kunne lastes, ordnet de opp.

Formin del gleder jeg meg allerede til neste konferanse om tre år som skal arrangeres i Melbourne, Australia.

SAKSLISTE FOR LANDSMØTE

SAK 1 KONSTITUERING

- Godkjenning av innkalling
- Valg av 2 dirigenter med vara, 2 bisitter og protokollførere
- Dirigenter
- Vara dirigent
- Bisittere
- 1.2.4 Protokollførere
- 1.3 Godkjenning av forretningsorden
- 1.4 Godkjenning av saksliste

SAK 2 VALG AV LANDSMØTETS KOMITEER

- 2.1 Redaksjonskomiteer
- 2.1.1 Valg av redaksjonskomité for resolusjoner/henstillinger/uttalelser
- 2.1.2 Valg av redaksjonskomité for endringer av Prinsippprogrammet
- 2.2 Valg av to representanter som sammen med forbundsleder undertegner protokollen
- 2.3 Valg av tellekorps

SAK 3 FORBUNDSLEDERS REDEGJØRELSE

SAK 4 ÅRSMELDINGER/REGNSKAP

- 4.1 Årsmelding 2014
- 4.2 Årsmelding 2015
- 4.3 Regnskap 2014
- 4.4 Regnskap 2015
- 4.5 Kontrollkomiteens rapport

SAK 5 SAKER TIL BEHANDLING

- 5.1 Fremtidig organisering av arbeidet i forbundet
- 5.2 Gjennomgang av forbundets vedtekter
- 5.3 Legg ned Prinsippprogramkomiteen
- 5.4 Nasjonalt mobbe- og hjelpesenter
- 5.5 Leder og nestleder ikke på valg samtidig. Alle styremedlemmer ikke på valg samtidig
- 5.6 Arbeidsprogram 2017 - 2019
- 5.7 Landsmøtet bør rullere rundt i landet
- 5.8 Landsmøtet 2018
- 5.8.1 Sted for landsmøtet 2018
- 5.8.2 Tid for landsmøtet

SAK 6 VEDTEKSENDRINGER

- 6.1 Forslag til endring av vedtektene dersom kretser vedtas nedlagt i saken om fremtidig organisering av arbeidet i forbundet
- 6.2 Forslag til endring av vedtektene § 4 Organisasjon
- 6.2.1 Forslag til endringer av § 4 Organisasjon d) 3 Familiemedlemskap
- 6.2.2 Forslag til endring av § 4 Organisasjon g) Valgperiode
- 6.3 Forslag til endring av vedtektene § 5 Landsmøte
- 6.3.1 Forslag til endringer av § 5 Landsmøtet -

Nytt punkt C Stemmeberettigede

- 6.3.2 Forslag til endring av § 5 Landsmøtet - saksliste for landsmøtet punkt a)
- 6.3.3 Forslag til endring av § 5 Landsmøtet - saksliste for landsmøtet punkt e)
- 6.3.4 Forslag til endring av § 5 Landsmøtet - saksliste for landsmøtet punkt h)
- 6.4 Forslag til endring av vedtektene § 6 Sentralstyret
- 6.4.1 Forslag til endring av § 6 Sentralstyret - utvidelse av sentralstyret
- 6.4.2 Forslag til endring av § 6 Sentralstyret - 2 nestledere
- 6.4.3 Forslag til endring av § 6 Sentralstyret - punkt f, g, h, i og j) strykes
- 6.5 Forslag ny § 6 Landsstyret - gjenopprett
- 6.6 Forslag til endring av § 7 Økonomi - medlemskontingent
- 6.7 Forslag til endring av § 8 Vedtektsendringer - siste setning strykes
- 6.8 Forslag til endring av vedtekter for krets § 4 punkt e)

SAK 7 BUDSJETT

- 7.1 Godtgjørelse
- 7.1.1 Lønn til forbundsleder
- 7.1.2 Godtgjørelse til forbundsledelsen
- 7.2 Fastsettelse av kontingent
- 7.2.1 Fastsettelse av kontingent for 2017 og 2018
- 7.3 Rammebudsjett
- 7.3.1 Forslag til rammebudsjett for 2017
- 7.3.2 Forslag til rammebudsjett for 2018

SAK 8 PRINSIPPPROGRAMMET

- 8.1 Forslag til prinsippprogram 2017-2019

SAK 9 RESOLUSJONER/HENSTILLINGER/UTTALELSER

- 9.1 Forbud mot salg av GTA-spill
- 9.2 Me vil ha husmorvikaren attende
- 9.3 Krav til faget Mat og helse i skolen
- 9.4 Gratis fysioterapi til de gruppene som treng det mest

SAK 10 VALG

- 10.1 Forbundsleder
- 10.2 Nestleder
- 10.3 Sentralstyremedlemmer
- 10.4 Varamedlemmer til sentralstyret
- 10.5 Representant og vararepresentant til ACWW
- 10.6 Representant og vararepresentant til Nordens Kvinneforbund
- 10.7 Valgkomité
- 10.8 Kontrollkomité
- 10.9 Prinsippprogramkomité

Valgkomiteens forslag til forbundsleder 2016-2018

ELISABETH RUSDAL, AKERSHUS KRETS
FØDT: 1957

VERV I K&F

Brei erfaring fra alle verv i forbundet fra 1990 -1997. Internasjonal arbeid: Medlem i kursgruppen for seminar i øst og sentral-Europa 1998
ACWW-representant, leder av Nordens Kvinneforbund.
Forbundsleder fra 1997 - 2001 og fra 2010 og til d.d.

ØVRIGE TIDLIGERE VERV

Verv på alle plan i Speiderbevegelsen.
Leder av lokalt partilag.
Medlem av driftsstøtteutvalget oppnevnt av Barne- og familiedepartementet 1999 - 2000.
Medlem av spesialistutvalget for helsetjenester oppnevnt av Helsedepartementet 2007 - 2008.

LØNNSARBEID

Foreningssekretær

Valgkomiteens forslag til nestleder 2016-2018

SONJA KJØRLAUG, SOGN OG FJORDANE KRINS
FØDT: 1947

VERV I K&F

Alle verv på lagsplan.
Internasjonal kontakt i Sogn og Fjordane krins 2002 - 2006.
Nestleder i kretsen 2001 - 2005.
Kretsleder 2005 - 2011.
2. representant i Nordens Kvinneforbund fra 2010.
Nestleder fra 2010 og til d.d.
Øvrige tidligere verv
Oldermann i Sogn og Fjordane frisørslag 1984 - 1994.
Diverse verv i tilknytning til dette i yrkesopplæringsnemda og arbeidsgiverforeningen.

OLAUG TVEIT PEDERSEN, ROGALAND KRETS
FØDT: 1943

VERV I K&F

Sentralstyremedlem siden 2012.

ØVRIGE TIDLIGERE VERV

Hovedtillitsvalgt i Storebrand.
Sentralstyremedlem i Redningsselskapet.
Var med å stifte Sjøvettkampanjen.
Medlem av Stavanger bystyre.
Nåværende verv utenom K&F
Vara til Stavanger bystyre.
Medlem av Hundvåg bydelsutvalg.
Nestleder i Funksjonshemmedes råd.
Styreleder/daglig leder i Øyane Sykehjem.

WENCHE ROLSTAD, OPPLAND KRETS
FØDT: 1944

Langt nord i Lunner kommune bor Wenche Rolstad, med mellomnavnet Oliva. Hun bor sammen med sin Hans, som hun har gjort siden 1963. Dette har resultert i tre barn, og seks vakre barnebarn.
Etter å ha vært hjemmearbeidende i ca. ti år, begynte hun i Jevnaker husmorlag. Fikk fort verv i laget, først sekretær, nestleder og til slutt leder. Laget drev også barnehage, hvor Wenche var kasserer.
Hun ble kasserer i laget fra 2013.
Fra år 2000 til 2006 var hun soneleder i Vest-Oppland. Ble automatisk medlem i kretsstyret i Oppland, hvor hun ble nest-leader fra 2003 - 2006, siden leder fram til 2014. Hun ble 1. vara til sentralstyret i 2012, og sentralstyremedlem fra 2014.
Wenche har vært aktiv i Kvinners Frivillige Beredskap fra 2000, og er nå hovedfylkeskontakt for Oppland.

ANDRE VERV

Kommunestyremedlem i åtte år. Leder i menighetsrådet i syv år. Hovedtillitsvalgt i 22 år.
Lønnet arbeid
Velferdssekretær og bolig- og servicekonsulent i Studentsamskipnaden i Buskerud fra 1985 - 2007.
Hun begynte sin jobbkarriere som ekspeditrise i en skoforretning i 1962.
Med andre ord en allsidig og pliktoppfyllende dame med bred erfaring som vi kan anbefale til jobben som 2. nestleder.

Familieseminaret i juni

AV: SENTRALSTYREMEDLEM WENCHE ROLSTAD OG FORBUNDSLEDER ELISABETH RUSDAL

Første helgen i juni var helgen med mange foredrag og innlegg for forbundet. Det hele skjedde i Oslo. Fredagen heldags familieseminar bar tittelen «Familien i morgendagens samfunn». Igjen hadde forbundet vært heldige og fått akkurat de innleiderne vi ønsket oss.

FAMILIEN I ENDRING - FAMILIEN FØR - DAGENS FAMILIEMØNSTER

Først ut var Linn Stalsberg som er både forsker og forfatter. Hun tok utgangspunkt i det norske idealet som nå er småbarnsforeldre og lønnsarbeid. Det å skulle kombinere lønnsarbeid og familieliv står sterkt i vår befolkning i dag. Dette gir seg to utslag – tidsklemma og flere kvinnelige toppledere i forhold til de land vi liker å sammenligne oss med.

Linn Stalsberg mente dette er et ideal det er verdt å kjempe for, men da må vi samtidig ha et bevisst forhold til hva slags verdier vi kjemper for. Over 95 % av norske barn går i barnehage. Kun 2 % er fulltidsmødre. Kunne nedsatt arbeidstid til 6-timers dag, og borgerlønn

for å jobbe hjemme gjøre det lettere for småbarnsforeldrene, var et spørsmål Linn Stalsberg reiste.

Videre nevnte hun at de gode velferdsordningene, kjempet frem av arbeidstakere her i landet, står i direkte kontrast til de underliggende drivkrefter som utgjør karrierelogikken i eliteyrker.

I dagens arbeidsliv heter det: «Det er ikke så farlig om du er syk, bare du leverer det du skal når du skal».

En typisk etterkrigsfamilie hadde 45 timers arbeid utenfor hjemmet. Nå, etter at kvinnene har gått ut i arbeidslivet, har dette tallet steget med 25 timer i løpet av en generasjon til 70 timer. I tillegg kommer det ulønnede arbeidet. Det er jo der og forsvinner ikke. Kanskje det er derfor det er så mange som opplever «tidsklemma»? 6-timers dagen er derfor en konkret løsning på hverdagen til alle som ikke helt får til det å kombinere omsorgsarbeidet og lønnsarbeid, mente Linn Stalsberg.

PAPPA – EN ROLLE I ENDRING

«Verdens beste pappa» Lars Karelus Noer fra NRK-serien med samme navn tok for seg papparollen i endring. Slik han ser det har papparollen endret seg slik at fedre nå bruker mer tid sammen med barna og

i hjemmet enn tidligere. Det er klart at fedrepermisjonen har hjulpet til slik at far har mer kontakt med barnet fra det er spebarn. Dermed får han et annet forhold til barnet enn tidligere generasjoners fedre.

MORGENDAGENS FAMILIEPOLITIKK

Stortingsrepresentant Mette Tønder fra Stortingets familiekomité tok utgangspunkt i familiemeldingen – en verdimelding. Familien har ansvar, frihet og valgmuligheter. Familien tar de beste valgene selv. Familierettede ordninger skal være fleksible og gi valgfrihet. Familier som strever skal få riktig hjelp til rett tid, og det å forebygge konflikter og dårlig helse er viktig og samfunnsøkonomisk riktig. Trygge foreldre som mestrer sine liv, gir trygge barn. Hun pekte på, som også vårt forbund mener, at familien er grunnsteinen i samfunnet. Samlivsformer er i endring, det er et mangfold av familier. Vi har flere aleneboere og vi har småbarns- og storbarnsfamilier. Disse har ulike utfordringer. Hjelpemidler kan bli gitt gjennom den digitaliserte hverdagen og frivilligheten.

FREMTIDSVERKSTED

AV: ELISABETH RUSDAL, FORBUNDSLEDER

I forbindelse med familieseminaret i juni ble siste del av helgens arrangement knyttet til fremtiden. Første del var utveksling av erfaringer. Her kom representanter fra lag og delte sine erfaringer med å verve medlemmer og øke medlemstallet i laget. Videre var det erfaringer rundt dette å synliggjøre forbundet og sakene våre lokalt.

Siste del fredag var foredrag av kommunepolitiker Anne-Lene Hojem. Hun har tidligere hatt sin fartstid som medlem i forbundet. I dag er hun heltidspolitiker i Bærum kommune og har ansvar for barn, og unge og oppvekst.

Anne Lene Hojem tok for seg den politiske oppbyggingen og hvordan vi som organisasjon kan påvirke beslutninger og komme med innspill. Hovedbudskapet var at vi må komme inn tidlig i prosessen så sant det er mulig. Men uansett, så er det aldri for sent. Innspill fra frivillige organisasjoner settes det pris på. Men som lokalpolitiker utsettes man for mange typer innspill. Oppgaven blir da å prioritere og foreta et valg. Det er aldri mulig å si ja til alt.

Lørdag startet vi opp med en kort presentasjon av resultatene fra medlemsundersøkelsen. Det var kommet inn langt over 300 svar. Dette er veldig bra. Undersøkelsen skal gjennomgås mer og vil bli

presentert i forbindelse med landsmøtet. Den kan gi oss noen signaler om situasjonen. Det som er helt klart er at den bør følges opp om noen år igjen.

Deretter gikk vi over til spørsmålet om fremtidig organisering av arbeidet i forbundet. Ad-hocutvalget ved Oddlaug Hovdenak ga en orientering om utvalgets arbeid og presenterte de ulike modellene utvalget har kommet frem til. Etter en lunsj ble det gruppearbeid der gruppene debatterte de ulike modellene. I oppsummeringen kom anbefalinger fra gruppene frem. Dette ble flittig notert av sentralstyret som i sitt møte søndagen skulle behandle saken og lage en innstilling til landsmøtet.

Oppsummeringen ga også grunnlag for en diskusjon blant deltagerne i seminaret. Helt klare signaler var det ikke blant deltagerne. Så denne saken er helt åpen frem til landsmøtets behandling nå i oktober.

Linn Stalsberg. Foto: Lene Søgaard Gloslie.

Forbundet i media

AV: ELISABETH RUSDAL, FORBUNDSLEDER

I siste del av august var et par saker oppe i den offentlige debatten. Dette ga forbundet en mulighet til å kommentere. Vi vil her kort gjengi sakene og noen av våre argumenter.

STRAFF I VOLDTEKTSSAKER

Advokat Harald Stabel gikk ut og mente at maksimal straff for voldtekt er for streng. Den burde reduseres til to år fra dagens fire år. Begrunnelsen for dette er at man da kanskje får dømt flere voldtektsutøvere. Ved å korte ned straffen, bidrar man også til å unngå at voldtektsutøveren ikke får ødelagt livet sitt.

Forbundsleder fikk anledning til å debattere dette med advokat Stabel på TV2 Nyhetskanalen. Sett fra forbundets side er forslaget uhørt. Lengden på straff er også et signal om samfunnets syn på alvorlighetsgraden av en straffbar handling. Ved å redusere maksimal lengden for voldtekt gir man et signal om at voldtekt ikke er så alvorlig. Ikke sjelden opplever man også at kvinner belastes med at de burde ikke kle seg slik eller slik, ikke gå i enkelte områder ute i det offentlige rom og ikke nyte alkohol. Den type argu-

ment benyttes i svært liten grad overfor voldtektsutøveren. Snarere tvert imot. Nytelse av alkohol eller andre rusmidler benyttes som argument for formildende omstendigheter.

Det er viktig å være klar over at offeret også blir påført skader og får sine liv ødelagt. Redusert straff for voldtekt kan virke som et nytt overgrep overfor offeret.

FJERNE KONTANTSTØTTEN SOM LEDD I FATTIGDOMSBEKJEMPELSE

Partiet Venstre har tatt til orde for at kontantstøtten skal fjernes. Dette er ikke første gang. Denne gangen skjer det med begrunnelse at man skal bekjempe fattigdom og samtidig sørge for at innvandrerkvinner tvinges ut i lønnet arbeid. Midlene som spares inn skal benyttes til gratis kjernetid i barnehagene og gratis SFO. Riktignok vil ikke dette dekke alle utgiftene, men være et viktig bidrag.

Forbundet tok til ordet for at et slikt forslag trolig ikke ville medføre flere innvandrerkvinner ut i lønnet arbeid. Dette med bakgrunn i at denne gruppen allerede i dag sliter med å få seg lønnet arbeid. Flere trenger økt utdanning og ikke minst forsterket språkopplæring. Dermed vil

det å fjerne kontantstøtten bidra til økt fattigdom.

Videre så er det slik at flere familier har glede av kontantstøtten i de tilfeller der foreldrepermisjonen opphører rett etter nyttår for eksempel. Ikke alle får da barnehageplass og kan gå tilbake til lønnet arbeid. Da er kontantstøtten viktig frem til høstens barnehagestart. I tillegg vil fjerning av kontantstøtten ta fra alle foreldre en valgfrihet med tanke på egne barns hverdag.

I ETTERTID

I ettertid av disse debattene har partiet Høyre tatt til ordet for både å fjerne kontantstøtten og barnetrygden. Dette er et forslag i partiets nye programforslag foran Stortingsvalget. Begrunnelse er igjen at dette er et ledd i fattigdomsbekjempelse og dekning av utgiftene ved innføring av gratis kjernetid i barnehagene, samt gratis SFO. Forbundet har reist spørsmålet om ikke barn over 10 år koster? Er det slik at man skal ta fra alle barnefamilier for å gi til en liten gruppe? Store barn er også dyre barn – fritidsaktiviteter og lignende koster. En pressemelding ble sendt ut og noen redaksjoner har benyttet den.

Advokat og partner
Trude Stormoen

Langseth Advokatfirma DA

er en av K&Fs samarbeidspartnere. Avtalen gir medlemmer av K&F rabatt ved behov for advokatbistand. Advokatfirmaet tilbyr rådgivning og prosedyrebistand innenfor de fleste sentrale rettsområder. Firmaets hovedmål er å kunne tilby klientene god og kostnadseffektiv service med personlig oppfølging av advokater med spesialkunnskap innenfor det aktuelle rettsfelt.

www.langsethadvokat.no.

Samboeres rettigheter

Samboere har de siste årene blitt mer likestilt med ektefeller, men mange lever feilaktig i den tro at de er bedre sikret ved samlivsbrudd og dødsfall enn det de faktisk er. Særlig gjelder dette samboere uten felles barn.

I DENNE ARTIKKELEN SKAL JEG KORT
GJENNOMGÅ NOEN VIKTIGE FORHOLD DU
SOM SAMBOER BØR VÆRE KLAR OVER.

UNDER SAMLIVET

Som samboere har dere ingen gjensidig forsørgelsesplikt, slik ektefeller har for hverandre. Det klare utgangspunkt er at du ikke har noen økonomisk rettigheter overfor din samboer. Du har ikke engang rett til innsyn i din samboers økonomiske forhold. Alt for ofte opplever jeg at en av samboerne – typisk kvinnen – flytter inn i samboerens bolig, som han eier fullt ut. Kvinnen bruker gjerne sine midler på løpende forbruksutgifter som mat, og annet "felles". Mannen gjør gjerne også det til en viss grad, men betaler samtidig ned på boliglån og øker dermed sin formue. Og hva sitter da kvinnen igjen med i den økonomiske delingen ved et eventuelt samlivsbrudd?

SAMLIVSBRUDD

Det enkle svaret er "ingenting". Hver og en beholder det han/hun er eier av. Det skal svært mye til før kvinnen i tilfellet ovenfor vil få rett til noe vederlag for det hun har bidratt med, og langt vanskeligere er det å ha opparbeidet seg noen

eierrettigheter i det som er mannens bolig. Ikke tro at dette skjer automatisk; tvert i mot. Noe krav på fremtidig underhold er det heller ingen hjemmel for å få. Selv om dette også er noe uvanlig ved ekteskap, er det i det minste underholdsregler som beskytter kvinner som i langvarige ekteskap har mistet mulighet til inntekt og selvforsørgelse ved å være hjemme for å passe mann og barn, og ikke minst bidra til at mannen har kunnet gjøre karriere. I ekteskap har man også lovbestemmelser som sikrer nettopp eierrettigheter til kvinnen i bolig og andre verdier. Og ikke minst: i ekteskap har man som regel "felleseie"; alt man opparbeider seg i løpet av ekteskapet blir verdimesseg delt likt. Skal man fravike dette, må man positivt avtale særeie i en ektepakt. Slik er det altså ikke for samboere.

SAMBOERAVTALE

En samboeravtale vil normalt regulere både de økonomiske forhold underveis i samlivet, men også hvordan fordelingen skal være ved et eventuelt samlivsbrudd.

dersom samlivet opphører ved et brudd, enn ved at en av samboerne dør. Av den grunn bør en samboeravtale ofte suppleres med et testament. Men også dersom man ikke har behov for noen samboeravtale, bør man tenke gjennom behovet for et testament. Du bør i hvert fall vite hva du har rett til som din "samboerarv".

SAMBOERES RETT TIL ARV

Loven skiller på samboere med og uten felles barn.

Samboere med felles barn arver hverandre med fire ganger grunnbeløpet, som i dag utgjør ca. kr 370 000. Ønsker man at den gjenlevende skal arve mer enn dette, må det bestemmes i testament.

Samboere med felles barn, vil også ha rett til å sitte i uskifte med felles bolig og fritidseiendom dersom fritidseiendommen har blitt brukt felles. Men merk at dersom den samboeren som dør har andre barn enn det barnet dere har felles (særkullsbarn), gjelder ikke dette. Ofte er disse andre barna godt voksne og etablerte. Da kan man innhente samtykke, gjerne i kombinasjon med et testament. Det kan settes ulike betingelser i et slikt samtykke, som vil sikre alle parter; for eksempel at dersom gjenlevende ønsker å selge boligen, så foretar man arveoppgjøret for hele eller deler av arven. Får man ikke slikt samtykke til uskifte, må man kanskje øke den del som skal tilfalle den gjenlevende i arv, for å sikre at han/hun ikke må flytte fra det som har vært parets hjem. Merk også at samboere med felles barn også kan bestemme at gjenlevende skal få sitte i uskifte også med andre verdier, men dette må gjøres i testament.

Hva da med de samboerne som ikke har felles barn? Det er kun de som har vært samboere mer enn fem år som gis en arv-

erett på fire ganger grunnbeløpet. Merk likevel at det må bestemmes i testament. Disse samboerne har heller ingen rett til uskifte med felles bolig direkte etter loven. Har samboeren din barn fra før, må man ha slikt samtykke som beskrevet ovenfor.

At barn har en "pliktdelsarv", det vil si en rett til å få en del av arven etter sine foreldre, vet de fleste. Mange har også hørt om "den frie tredjedel". Det vil si at man kan testamentere fritt 1/3 til hvem man vil selv om man har barn. Ofte er denne frie tredjedel praktisk å testamentere til sin samboer.

For mange samboere som ikke har noen barn, kommer det imidlertid som en overraskelse at gjenlevende samboer ikke arver noe. Her vil de fleste ønske en annen regulering, enn at foreldrene eller søsken skal få arven fremfor samboeren. Dette må bestemmes i testament.

Samboere som ikke har felles barn, må lage testament dersom de ønsker å sikre hverandre ved en av samboernes død.

OMSORG FOR BARN

Foreldrenes plikter og "rettigheter" i forhold til felles barn både underveis i samlivet og ikke minst ved et brudd, er stort sett likt som barn født i ekteskap. Det er de samme vurderinger som ligger bak hvem som skal ha fast bosted og samværsrett. Her er det hensynet til barnet som er det avgjørende. I motsetning til tidligere, vil samboere som er registrert på samme adresse, automatisk få felles foreldreansvar når barnet blir født.

I alle saker hvor barn er involvert, tilrår vi å få på plass gode avtaler, og at man klarer å se hen til hva som er barnets beste. Merk også at samboere med barn under 16 år i likhet med ektefeller har plikt til å gå til mekler.

Derimot har man ingen rett til samvær med samboerens "særkullsbarn". For mange er dette svært sårt, både for samboeren og disse barna. Men på dette området får man ingen hjelp av jussen, og vi oppfordrer sterkt at man i slike situasjoner tar hensyn til barna og finner gode løsninger for å opprettholde disse relasjonene.

Foruten å unngå store konflikter ved et eventuelt samlivsbrudd, vil en slik avtale kunne sikre at den ene partens innsats på andre områder enn rent økonomisk gir rettigheter og eierskap. Ved å ha på plass dette, vil ikke "hvem som betaler hva" der og da nødvendigvis bety så mye. Kanskje vil man også at en av partene ved innbetalinger underveis kjøper seg gradvis inn i den annens eiendom. Man kan skredersy en avtale som passer det enkelte par. Mange vil avtale at man i praksis har det samme systemet som i et ekteskap. Dette typisk der man enten ikke har noen barn, eller har felles barn. Andre igjen er opptatt av å sikre sine "egne" verdier, noe som kan ha sammenheng med at begge parter har barn fra tidligere. Hvor man er i livet har gjerne betydning for hvordan vi utformer en samboeravtale. Et ungt par i etableringsfasen, uten store verdier fra før, har helt andre behov enn godt voksne par som gjerne har verdier fra før man blir samboere.

Det er også slik at mange naturlig nok ønsker å ha en annen økonomisk fordeling

Hyggelig stemning under 90-års feiringen. Foto: Anne-Lene Spanthus.

90-års jubileum Vestfold krets

AV: ANNE-LENE SPANTHUS, KRETSLEDER I VESTFOLD KRETS

Vestfold krets av Norges Kvinne- og familieforbund fylte 90 år den 11. juni 2016. Jubileet ble feiret på dagen med formiddagstreff, i nydelig sommervær på "Breidablikk" på Nøtterøy. 24 flotte damer samlet seg på terrassen til hyggelig prat før vi inntok nydelige snitter med dertil hørende bugnende kakebord inne i Breidablikks flotte storstue.

Praten gikk livlig og det ble mimret over tiden som hadde gått, og hyggelige ord ble fremført. Kretskasserer Else Andersen fikk fortjent overrakt nydelig blomst av Vestskogen og Teie Kvinne- og familielag som takk for fantastisk innsats i mange år. Søndre Slagen Kvinne- og familielag overrakte blomster til kretsleder og kontakt Anne-Lene Spanthus.

Ekstra hyggelig var det at tidligere kretsleder Gerd Brattås tok turen og møtte gamle kjente. Både hun og også tidligere kretsleder Else-Björg Andersen hadde mangt å prate om. Medlem Gudrun Ekdahl fremførte dikt og imponerte i sin alder, med å fremføre dette uten manus - til stor applaus.

Dagen ble avsluttet med loddtrekning som alltid er populært, og en svært hyggelig dag ble avsluttet på ettermiddagen.

«STILLING» LEDIG – VI TRENGER DEG

Forbundet har to utvalg – internasjonalt utvalg og beredskapsutvalget. Hvert utvalg består av leder og 2 medlemmer til. I tillegg har utvalgene varamedlemmer. Leder og medlemmer til utvalgene oppnevnes for en toårs periode av sentralstyret. Oppnevning skjer i november og gjelder fra januar 2017.

Internasjonalt utvalg har ansvar for forbundets prosjekter – egen prosjektleder tar daglig arbeid. Videre er utvalget opptatt av internasjonale kvinne-, likestillings- og familiepolitiske spørsmål. I utvalget møter også forbundets kontakt til vårt internasjonale forbund ACWW og vår representant til Nordens kvinneforbund.

Utvalget har 3-4 møter årlig. Utvalget skriver og informerer om saker via medlemsbladet vårt.

Beredskapsutvalget har ansvaret for forbundets beredskapsarbeid og vår kontakt til Kvinners Frivillige Beredskap (KFB). Utvalget møtes via e-post og i forbindelse med samlinger og andre arrangementer der utvalgets medlemmer deltar av annen grunn. Utvalget skriver artikler til medlemsbladet vårt om beredskapssaker.

Vi kan ikke gi lønn, men vi kan love at engasjement i et utvalg gir økt kunnskap og kompetanse innenfor spennende fagområder.

Dersom dette er noe for deg, send noen ord om deg selv og hvorfor du kan tenke deg dette til forbundsleder Elisabeth Rusdal på e-post: elisabeth@kvinnerogfamilie.no eller som brev til forbundets adresse: Norges Kvinne- og familieforbund, Stortingsgaten 12, 0161 Oslo.

Vi håper å høre fra deg innen 1.november.

Bruktbokbua

AV: INGER VESTBY, GRINDVOLL OG LUNNER KVINNE- OG FAMILIELAG

Vi startet Bruktbokbua den 26. november 2009. Ideen kom etter et loppemarked hvor det var igjen mange bøker. Vi skulle startet et bruksalg istedenfor å kaste dem, var jeg og Anne enig om. Ei i laget vårt hadde et uthus som vi kunne få leie. Vi satte i stand dette, og ved å tigge litt gulvbelegg, maling og hyller ble rommet ganske koselig. Og bøkene strømmet inn. Vi hadde et lager som straks ble fullt. I 2013 utvidet vi til tre rom pluss to lagerrom. Mye frivillig arbeid er nødvendig, da alt skal sorteres, tørkes av og settes på plass. Etter hvert har vi også tatt inn en del LP og DVD'er. Enormt mange timer har vi brukt, men det er jo så morsomt.

Penger blir det jo også av dette. Vi solgte for ca. 17.000,- siste

år. Pengene gjør at vi blant annet finansierer landsmøtet.

Hver måned velger vi ut en ny forfatter, og skriver litt om ham eller henne. Vi har nå ca. 11.000 bøker. Så er dere på leit etter noe spesielt, så bare kontakt oss. Vi er tre personer som deler på å stå i Bruktbokbua hver fredag fra kl. 13 til kl. 17. Den siste lørdagen i måneden har vi åpent fra kl. 10 til kl. 14. På verdens bokdag den 23. april prøver vi å markere litt ekstra. Da gir vi bort bøker med salg av kaffe og kaker. Koselig.

Hilsen oss i Grindvoll og Lunner

Gi **DÅPSKLUBBEN**
TRIPP TRAPP
til et barn
du er glad i!

Med Dåpsklubben TRIPP TRAPP får barna gode bøker, DVD-er og CD-er rett hjem i postkassa. De blir kjent med Bibelens fortellinger, med kveldsbønner og mange fine barnesanger. Bøker på bokmål og nynorsk.

- For barn fra 0 til 12 år
- Ingen krav til minstekjøp
- Tilbud om 3 pakker årlig

Velg
GRATIS
velkomstgave!*

*Du betaler bare portoen

Populær
dåpsgave!

Dåpsdagen min
Minnebok om
fødsel og dåp
Verdi 148,-

Gynge lite grann CD
Babysang og
småbarnstrall
Verdi 199,-

Sangboksen min
30 sangkort
Verdi 299,-

Flere velkomstgaver finner du på
www.tripptrapp-klubben.no

Dåpsklubben TRIPP TRAPP drives av IKO-Forlaget
Telefon 22 59 53 00 • E-post ordre@iko.no
www.iko-forlaget.no

DÅPSKLUBBEN
TRIPP TRAPP

Høye burotplanter er til plage for mange.

Burotaksjon i Ås kvinne- og familielag 2015 og 2016

AV: ANNA SOLBERG

ET KRAFTTAK FOR Å HJELPE BUROTALLERGIKERNE

Bakgrunnen for lagets engasjement lå i en erfaring et av våre samfunnsbevisste styremedlemmer hadde gjort i bygda vår gjennom lang tid: fremveksten av burotplanten som sprer seg så villig og ukontrollert. Hun kjente til alt for mange som var plaget av burotallergi og som ikke hadde anelse hva deres plager skyldtes og hvordan de skulle få bukt med dem.

SENSOMMEREN

Burota blomstrer på sensommeren mens de andre pollenspredere er aktive fra februar til juni.

Et par styremedlemmer startet derfor en liten spontan aksjon i august i fjor og fikk god pressedekning i lokalavisene. Etter denne aksjonen skjønte vi at dette var noe vi måtte få flere lag og foreninger med på og satte i gang planleggingen av neste års aksjon samme høst.

SAMARBEID MELLOM ORGANISASJONER

Gjennom seigt og trutt arbeid fikk vi med oss Sanitetskvinnene, Bygdekjennene og Hagelaget til å ta et tak sammen med oss. Vi var også i kontakt med Norges astma- og allergiforbund og fikk verdifulle tips av dem. Da våren kom, hadde vi informert og invitert skoler og barnehager sammen med alle bygdas velforeninger til en aksjon den 3. og 4. juni, før alle slags sommeravslutninger ville forstyrre vårt opplegg.

ENGASJEMENT LOKALT

I tillegg sørget vi for intervjuer med ulike fagpersoner for å informere om burota og alt dens vesen i lokalpressen. Dette for å få med lokalbefolkningen på et tiltak alle kan være med på, nemlig å "feie for egen dør", eller i sitt område. Biblioteket laget en fin utstilling av materiell for å understreke at faglitteratur var tilgjengelig for dem som ville lære mer om fenomenet.

En del skoler og barnehager var flinke og aktiviserte sine elever/barn under aksjonen, mens andre ikke riktig fikk opp farten.

AKSJONEN

Aksjonen gikk over to dager med stand den siste dagen der vi

hadde samlet planter for å vise hvordan buroten så ut, og der folk kunne levere inn sin fangst. At dette ikke var den helt store suksessen er så, men vi ga oss ikke med det. Vi var til stede på stand under Ås dagene ei uke senere, der folk fikk se og høre hvordan de kan angripe saken.

Vi hadde sørget for god pressedekning som nok har ført til større bevissthet om burotas skadevirkninger, og at det egentlig ikke koster så mye å luke den bort der en ser den på sin vei gjennom hverdagen.

PLANER FOR NESTE SESONG

Nå er planene klare for en ny sesong neste år med forbedret opplegg, der vi ønsker flere lag og foreninger med oss. Vi vil også engasjere kommunen til å ta et større ansvar for områdene rundt kommunale bygg. Vi hadde noe støtte fra dem i år, men vil gå mer effektivt til verks for å få opp dampen neste år, fordi det trengs.

ÅS K&F anbefaler lignende tiltak for forbundets lag der burota er et problem.

Kopervik kvinne- og familielag tur til Bergen - med besøk hos oleana, show, og arboretet 28.05-29.05 2016

Grønne regnfrakker Bergen verdig. Foto: Johanne Berge.

AV: JOHANNE BERGE, KOPERVIK KVINNE- OG FAMILIELAG

Lørdag startet turen fra Mega i Kopervik. 34 forventningsfulle damer reiste av gårde. På bussen ble det sang, vitser og quiz.

Smil og glede på Bergenstur. Foto: Johanne Berge.

Latteren satt løst og praten gikk livlig. Vi fikk alle i gave en liten grønn regnfrakk, siden vi skulle til Bergen.

Vi var så heldige å ha Bjørn til sjåfør, flink med rattet og full av humor. Turen gikk fort i godt selskap. Vi ankom Oleana i Arna i god tid før omvisningen der. Fabrikken lå ved fjorden i de gamle lokalene til bomullsvarefabrikken som startet allerede i 1846.

Nå produserte de designstrikkeklær som blir solgt, mest som eksport til utlandet. Det var uhyre interessant å se hvordan de laget disse klærne. Ett arbeid som krevde nøyaktighet og presisjon. Tror nesten at vi alle gikk derfra med en ny strikkejakke hver.

Rett fra fabrikken gikk turen til Bergen sentrum for å spise lunsj i Det Akademiske Kvarter. Da kom regnfrakkene godt med, for det høljet ned. Etter en god lunsj gikk turen til hotellet for å sjekke inn og ta en hvilepause før vi skulle ut igjen.

Kvelden startet på Den Nasjonale Scene hvor vi så stykket "Direktøren for det hele". Der fikk vi trimmet lattermusklene før vi skulle spise middag. Vi fikk deilig mat og hadde ei koselig stund på Wesselstuen.

Etter ei god natt søvn og god frokost bar det av gårde til Arboretet på Milde. Det er ett stort område på 600 mål. Der har de over 5000 planteslag fra hele verden. Den Japanske hagen, Norges største rosesamling og ikke minst Nordens største rhododendron samling. Været viste seg fra sin aller beste side med tjuvarmegrader og sol. Denne dagen var det Arboretet sin store familiedag med underholdning og salgsboder, og mye salg av planter. Vi nøt sola og hørte på musikk. En nydelig dag i disse vakre omgivelsene.

Etter noen timer gikk turen videre til Stord, hvor vi skulle spise middag. Her benyttet vi anledningen til å takke Gunvor Saue, for hun er den flotte lederen vår. Hun er alltid hjelpsom, blid, ser alle, og ikke minst står på for andre. Sjåføren vår fikk også takk og en liten gave. Vi hadde en koselig avslutning på Stord Hotell. Tror alle likte seg på turen og vi ser med glede fram til neste tur som blir til Stavanger.

Vakre naturlandskaper på Kreta. Foto: Kari Hjelmaas Jensen.

Til Kreta med Kunstringen Oslo krets

AV: KARI HJELMAAS JENSEN

Vi var en gruppe på 19 reiseglade damer som dro til Kreta i begynnelsen av juni. Vi gledet oss til å oppleve Kreta sammen med vår guide og hotellvert Geir, for i 2015 hadde 15 av oss vært der for å feire greskortodoks påske. Hans kunnskaper om Kreta etter å ha bodd der flere år, er helt unike. På denne turen skulle vi besøke Spinalonga og andre severdigheter.

Den første dagen vandret vi rundt i Chania og gjorde oss kjent der. Neste dag reiste vi med buss til østsiden av Kreta til "øya" Spinalonga. Dit ble spedalske tidligere sendt for et liv i isolasjon. Det var en opplevelse å se "øya". Det bodde spedalske der helt frem til 1956, og det måtte ha vært en rar og trist fornemmelse å komme dit og vite at man ikke kunne dra derfra igjen.

Vi overnattet i den lille byen Planka og på hjemturen var det besøk i det Arkeologiske museum i Heraklion og deilig lunsj. Det ble også besøk i Mathallen i Chania en av dagene. Bading og soling hører også med på en fin ferie. Det var spennende å besøke dryppstensgrottetempleet på Akrotirhalvøya hvor munkene skjulte seg under den tyrkiske okkupasjon. Videre besøkte vi munkeklosteret Agia Triada. Her var det vinsmaking og kjempegod lunsj. Vi fikk jo også tid til shopping på turen - så det er mulig de savnet oss da vi dro! Må også si at vi var en fin gruppe som hadde det trivelig sammen, så dette er en opplevelse vi kommer til å leve lenge på. En stor takk til Wenche Wangen som var med og arrangerte denne turen sammen med guide og hotellvert Geir. Hotellet var så koselig og vi følte oss virkelig som hjemme der.

Vinnere i Norges Kvinne- og familieforbunds landslotteri 2016

Gavekort, kr 5 000: Sissel Ruud
Gavekort, kr 3 000: Røa Kvinne- og familielag
Gavekort, kr 3 000: Anne Marit Seljestø
Gavekort, kr 2 000: Kopervik K&F
Gavekort, kr 1 000: Rita Kristoffersen
Gavekort, kr 1 000: Wenche Tveit
Gavekort Scandic Park hotell Sandefjord: Astrid Teistklub
Gavekort, Til Bords kr 500: Ellbjørg Aagård
Gavekort Til Bords, kr 500: Bjørg Øsnes
Halvårsabb. Dag og Tid: Gunnvor A. Sunde
Halvårsabb. Dag og Tid: Kari Lise Sørenes
Halvårsabb. Dag og Tid: Nybergsund Kvinne- og familielag
Rund, hvit heklet duk: Irene Nymann
Løper i lappeteknikk: Lekanger, Kvinne- og familielag
Løper i lappeteknikk: Rødal Kvinne- og familielag
Kjørkebotter: Elsa Nässelquist
Håndveske strikket/tovet: Bodil Lein

K&F smykkenål: Grete Norbæk
Sansvase med K&F emblem: Idar Vandsvik
Armbånd: Marit von Krogh
Armbånd: Ann Solbu
Armbånd: Tresfjord Kvinne- og familielag
Bok, Polarminner: Liv Aasa Holm
Bok, Polarminner: Runde Kvinne- og familielag
Bok, Brobyggerne: Bolstadøyri Kvinne- og familielag
Gaveabonnement Medlemsbladet
DIS-Norge, Slekt og data: Brit E. Kleven
Gaveabonnement Medlemsbladet
DIS-Norge, Slekt og data: Lars H. Enger
K&F jubileumsbok: Poul Sørensen
K&F jubileumsbok: Aase Tøndel
En takk til givere, loddseiere og loddkjøpere. Uten dere hadde vi ikke kunnet arrangere Landslotteri. Hilsen Anne Enger og Wenche Rolstad som har vært lotteriansvarlige.

BOKOMTALER

HUNDRE KVINNER

Tidligere var forventningene til kvinner og menn ulike. Spørsmålet blir da hvordan det var å vokse opp under slike forhold? Hvordan var det å være kvinne og bryte med disse forventningene?

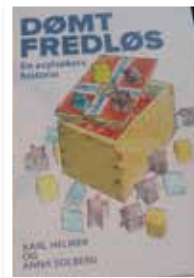
I boken Hundre kvinner møter vi nettopp 100 kvinner og blir kjent med deres livshistorier. Vi møter kvinner som Ada Haug som ble fjernsynets pionerkvinne, Anja Breien som valgte film/kino, Astrid Nøklebye Heiberg og hennes arbeid for seniorsaken. Selvsagt får vi bli kjent med Berit Ås og kvinnekupp og hersketeknikker. Vi treffer Marit Hoem Kvam som var flyvertinne med doktorgrad. Kvinner med fiske og fjøsstell som sitt felt. Med andre ord vi treffer kjente og mindre kjente kvinner og får nettopp historiene om deres

utradisjonelle valg. Boken er riktignok på nesten 400 sider, men er rikt illustrert. I og med at den inneholder så mange kvinners historier er det ikke nødvendig å lese hele boken under ett, selv om det unektelig er en fordel. Erfaringen er at historiene er så engasjerende at man likevel trolig ender opp med å lese den i sin helhet, uten nevneverdige pauser.

Kari Gjerstadberget er forfatter og Kari Sommerseth Jacobsen er redaktør for boken som er utgitt på Museumsforlaget.

DØMT FREDLØS – EN ASYLSØKERS HISTORIE

For mange i vårt forbund vil nok deler av bokens innhold være kjent. Men her får vi hele historien Pauline og hennes og ekteparet Solbergs kamp for at Pauline og datteren skulle få være i Norge. Vi får utkastelsen og beretningen om Paulines liv i skjul i Kamerun. Vi får følge rettsavgjørelser og sammenligningen med saker andre steder, blant annet i USA. I korte trekk dreier det seg om en ung og fortvilet enslig mors kamp for å bli trodd og at trusselen om kjønnslemlestelse er reell.

Boken er skrevet av Karl Helmer og Anna Solberg og utgitt på Kolofon forlag.

Minneord

AGNES BØCKMANN SÆLAND

I begynnelsen av juni kom meldingen om at tidligere nestleder i forbundet vårt, Agnes Bøckmann Sæland hadde gått bort. Agnes ble 87 år.

Agnes var et aktivt og engasjert medlem i forbundet. Hun påtok seg verv i alle ledd i organisasjonen vår. Hennes siste verv var som nestleder i forbundet fra 1985 til 1989. Når man ser på de sakene som hun engasjerte seg i, er det saker som fortsatt betyr noe og er viktige. Hun hadde utgangspunkt i hjemmet og i verdisettingen av ulønnet omsorgsarbeid. Videre var hun opptatt av det man den gangen kalte skolekjøkkenundervisningen og at den skulle skje med kvalifiserte lærere. Hun så betydningen av å bruke gode norske produkter og på den måten støtte utviklingen av norske produkter.

I sitt verv som nestleder var hun aktivt ute i organisasjonen på besøk i lag og kretser. Temaer da kunne være foreldrerollen, barns hverdag og oppvekstsvilkår.

Våre tanker går til hennes familie og samtidig er vi takknemlige for den tid og krefter hun fikk anledning til å bruke i sitt virke i vårt forbund.

Vi lyser fred over Agnes Bøckmann Sælands minne.

K&F's BEREDSKAPSUTVALG

Av: Bjarnhild Hodneland, Beredskapsutvalget

Bjarnhild Hodneland
Leder

Anne Lise Johnsen
Medlem

Liv Holst
Medlem

Grete Nordbæk
Varamedlem

NATURKATASTROFER OG FORBEREDELSE MOT HØST OG VINTER

Mange gleder seg til høsten, fine høstturer og spesielt til de mange flotte fargene eller til å tenne stearinlys og til kosestunder inne. Men været kan gi oss helt andre opplevelser, dessverre. Men kan vi gjøre noe for å forhindre uvær, tar vi det på alvor?

I 2011 uttalte Pål Prestrud ved Cicero (Senter for klimaforskning) følgende: Vi må belage oss på mer nedbør, spesielt på Vestlandet og i Nord-Norge. Et varmere klima gir mer intenst ekstremnedbør som kan utløse flom og skred.

Tror mange vestlendinger kunne skrive under dette i sommer. De fleste vestlendinger har ikke opplevd verre sommer enn i år. Det er over 40 år siden sist gang man opplevde lignende. Regnet har utløst ras, men heldigvis har de ikke tatt liv denne gangen.

Det er delte meninger om hvorvidt klimaendringene er menneskeskapte, også blant forskere. Vi skal ikke innlede til debatt om dette her og nå, men at klimaet har påvirkning på vår hverdag er vel sikkert. I august la NVE fram sin klimaprofil for Vestlandet der vi fikk høre at det ville bli våtere og våtere. Tror nok at det også gjelder andre deler av landet.

Ras er vel noe av det vi frykter mest og vi vet at store vannmengder kan utløse både fjellskred og jordskred. Men vi nærmer oss også vinter og snøskred som heller ikke er uvanlig her i landet. Det triste er at noen av disse skredene har blitt utløst av mennesker, ofte fordi man har kjørt utenfor de oppmerkede løypene.

Hva kan vi gjøre her? Kanskje dette bør være et viktig tema i skolen! Bør vi som organisasjon ta opp dette? Diskuter gjerne dette på et temamøte.

Lytte til NVE, meteorologene, veimyndighetene med flere er viktig, men også tips fra «vanlige» mennesker som har erfaring er verdifullt.

Hva kan vi så gjøre om uværet rammer oss? Forebygging er vel et av stikkordene. Kvinners frivillige beredskap (KFB) har i inneværende periode «Beredskap i kommunene» som arbeidsprogram. K&F er medlem i KFB og her har vi mange muligheter til å øve litt press på myndighetene. I byene hører vi blant annet at gatene ofte flyter over av vann på grunn av gamle rør. Har kommunene beredskapsplanene i orden?

Tema på lags/kretsmøter kan også være fokus på dette emnet. Besøk av en representant fra myndighetene kan være fint, men like fint kan det også være med diskusjonskvelder der medlemmene selv diskuterer hva som er viktig for oss selv og området vi bor i. Bruk gjerne KFBs brosjyre om egenberedskap i hjemmet som grunnlag for diskusjonen. Brosjyren kan du få hos K&Fs fylkeskontakter eller direkte fra KFB.

Egenberedskap er et nøkkelord. På tv fikk vi se en mann som hevet gressplenen og stenene, gravde en liten gang som førte vannet vekk fra huset slik at det ble forhindret fra å renne inn i kjelleren. Et lurt tiltak. Å sikre hagemøbler og trampoline blant annet er viktig. Vi

har fått mer sterk vind på land, og på Vestlandet ble vi i sommer oppfordret å binde fast løse ting ute.

Vi er nok preget av at vi lever i et høyteknologisk samfunn og har gjort oss avhengige av at alle tekniske og digitale hjelpemidler fungerer til enhver tid. Setter uværet inn kan det være at vi en dag ikke kan bruke mobiltelefonen, ta ut penger i minibanken eller dørene til kjøpesenteret ikke lar seg åpne. Da er det viktig at vi har et beredskapslager hjemme.

I følge eksperter bør et beredskapslager omfatte blant annet: Vann, mat, medisiner (hjemmeapotek), lommelykt, stearinlys (husk fyrstikker), ved, batteridrevet radio, røykvarsler og brannslukningsapparat, med mer.

Uff, vil vel kanskje noen si nå. Er alt dette nødvendig? Ikke alltid, men: Bedre fører enn etter snar.

NB! Vi skal ut på tur også. Har du husket refleks? Husk å fornye disse av og til. Skal du på langtur i bil, husk matpakke, lommelykt og i tillegg er det alltid lurt med ulltøy.

Beredskapsutvalget ønsker alle en fin høst og vinter. Håpet er solfylte dager med flotte farger og flott utevær, men vi forbereder oss også på innevær. Så stoler vi på at også våre myndigheter er godt forberedt på det våte og ruskete været som er varslet i framtiden.

Materiell fra Norges Kvinne- og familieforbund

Tilbud!

- ___ Handlenett, sort m/hvitt trykk **kr. 50,-**
- ___ Nett i bomull m/skulderhank, lite, sort m/hvitt trykk **kr. 40,-**
- ___ T-skjorte hvit m/lite farget emblem str XL, XXL **kr. 60,-**
- ___ Aktivitetskalender **kr. 25,-**
- ___ Melodibok **kr. 50,-**
- ___ K&Fs skrivebok m/linjer **kr. 40,-**

Profileringsartikler med emblem:

Norges Kvinne- og familieforbund

- ___ Sentrimento telysestake (Hadeland Glassverk) med K&Fs logo **kr. 250,-**
- ___ Sans vase (Hadeland Glassverk) med K&Fs logo **kr. 350,-**
- ___ T-skjorte sort m/hvitt stort emblem str. L, XL, XXL **kr. 130,-**
- ___ K&F skjerf, hvit m/sort emblem, 34X166 cm. **kr. 130,-**
- ___ Smykkenål i sølv **kr. 420,-**
- ___ K&F-pin **kr. 15,-**
- ___ Lagledernål **kr. 190,-**
- ___ Liten leddlykt med nøkkelring i flere farger **kr. 35,-**
- ___ Lite flagg m/emblem **kr. 50,-**

Studieplaner registrert i Studieforbundet næring og samfunn

- ___ Prinsippprogrammet inkl. studieplan **kr. 100**

Skrivepapir, konvolutter o.l. m/emblem: Norges Kvinne- og familieforbund

- ___ Skrivepapir m/emblem A4, farger, 50 ark **kr. 100,-**
- ___ Møteplakat, A4. 4 farger 50 stk. **kr. 100,-**
- ___ Konvolutter m/emblem C5 format, 50 stk. **kr. 60,-**

Hefter, bøker, trykksaker

- ___ Jubileumsboken "Arbeid for likeverd gjennom 100 år", Lene Søgaard Gloslie **kr. 450,-**
- ___ Diktsamling, "Hold drømmen levende", Helene Freilem Klingberg **kr. 130,-**
- ___ Bok, "Gøy på landet", Anne Enger **kr. 95,-**
- ___ Bok, "...og rommene var så tomme at musene gikk med sørgeslør", M. Bolstad: **kr. 80,-**
- ___ Vedtekter **kr. 25,-**
- ___ Tillitskvinnemappen, hele **kr. 150,-**
- ___ Tillitskvinnemappen innhold **kr. 90,-**
- ___ Tillitskvinnemappen perm **kr. 60,-**
- ___ Tillitskvinnebevis **kr. 5,-**
- ___ Diplom, A4, **kr. 15,-**
- ___ Plakat m/emblem 50x65 cm. **Gratis**
- ___ Abonnement på Sentral-og Landsmøteprotokoller (pr. år) **kr. 275,-**
- ___ Gaveabonnement: Kvinner & Familie (pr. år) **kr. 150,-**
- ___ Årbok fra K&F **kr. 150,-**

Informasjonsmaterieil

- ___ Tidligere numre av medlemsbladet **Gratis**
- ___ Folder "Midt i samfunnet - Fortsatt videre" (Ny oppdatert versjon **Gratis**)
- ___ Innmeldingsskjemaer **Gratis**
- ___ Vervebrosjyrer "En gave fra deg - verv en venn" og "Du trenger oss - vi trenger deg" **Gratis.**

Frakt kommer i tillegg på alle bestillinger.

Navn/lag:

.....

Adresse:

.....

Postnr./-sted:

.....

Vi ber om å motta materialet innen:.....

KUPONGEN SENDES:

Norges Kvinne- og familieforbund
Stortingsgaten 12
0161 Oslo

Tlf.: 22 47 83 80

E-post: post@kvinnerogfamilie.no

Liten led-lykt

med nøkkelring. Nå i flere farger.
Pris kr. 35,- kroner. Porto kommer i tillegg.

Hvitt skjerf med logo

Skjerfet er laget av hvit silke og har K&Fs logo påsatt i sort, behagelig å ha på både sommer s om vinter, **pris kr. 130,-**

K&Fs T-skjorte

T-skjorte i 100% kjemmet bomull, sort med godt synlig emblem i hvitt. Finnes i str. L XL og XXL.
Kr. 130,-

**Kun
kr. 50,-**

K&Fs Handlenett

Kjøp K&Fs handlenett og støtt forbundet samtidig som du sparer miljøet for plastnett fra butikken! **Kun kr. 50,-**
Vi har rikelig av disse på lager.

Sentimento telysestake

med K&Fs logo, 62 mm 135 mm. **Kr. 250,-**

Flagg

Lite flagg m/emblem **kr. 50,-**

Sans Vase med K&Fs logo

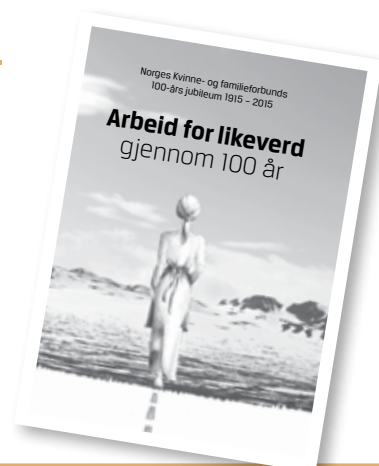
135 mm. **Kr. 350,-**

Diktsamlingen "Hold drømmen levende" til **kr. 130,-**
"... og rommene var så tomme at musene gikk med sørgeslør" til **kr. 80,-**

Jubileumsboken

Jubileumsboken "Arbeid for likeverd gjennom 100 år" til **kr. 450,-**

Liste over K&Fs tillitskvinner

SENTRALSTYRET

FORBUNDSLEDER

Elisabeth Rusdal
Skogveien 41, 1368 Stabekk
E-post: elisabeth@kvinnerogfamilie.no
Tlf: 91 32 81 64 (m)

NESTLEDER

Sonja Kjølraug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
E-post: sonja@kvinnerogfamilie.no
Tlf: 97 51 59 71 (m)

MEDLEM

Wenche Rolstad
Skarimoen 32, 2760 Brandbu
E-post: wrwenche@gmail.com
Tlf: 61 33 41 18 (p) 40 24 48 96 (m)

MEDLEM

Olaug Tveit Pedersen
Nordvikveien 45, 4085 Hundvåg
E-post: olaug.t.pedersen@lyse.net
Tlf: 91 38 21 24 m

MEDLEM

Christine Andreassen
Wallemviksv. 25, 5165 Laksevåg
E-post: christine.andreassen@outlook.com
Tlf: 55346004 (p) 95223748 (m)

1. VARAMEDLEM

Liselotte Bjelke
Hundsundveien 23, 1367 Snarøya
E-post: lisebjelke@gmail.com
Tlf: 92 26 05 32

2. VARAMEDLEM

Ann-Louis Nordstrand
Østveien 51, 3145 Tjøme
E-post: annlouisnordstrand@gmail.com
Tlf: 46 42 07 58

KRETSLEDERE

AKERSHUS

Solvor Larsen
Sloratoppen 154, 1405 Langhus
E-post: solvor68larsen@gmail.com
E-post til Akershus krets: akershuskrets@gmail.com
Tlf: 64 86 64 74 (p) 97 09 91 04 (m)

AUST-AGDER

Postkontakt
Else Marie Holm
Bergstø 10 C, 4790 Lillesand
E-post: elsemarieang@gmail.com
Tlf: 37278688/95098100

BERGEN OG MIDTHORDLAND

Postkontakt Solveig Thomassen
Lyshovden 52,
5148 Fyllingsdalen
e-post: sthomas@online.no
Tlf.: 55 15 06 00/92 61 36 13

FINNMARK

Postkontakt Hedvig Hansen
Postboks 142, 9770 Mehamn
E-post: hansenhedvi@gmail.com
Tlf: 95 18 35 28 (m)

HEDMARK

Anne Lise Bryhn
Mogopveien 23, 2409 Elverum
E-post: anli-bry@online.no
Tlf: 62 41 70 53 / 45 25 46 21

HORDALAND

Sigrunn Strøm
PB. 6, 5318 Strusshamn
E-post: sigrunn.strom@gmail.com
Tlf: 56 14 24 95/95 94 32 13

HÅLOGALAND

Wenche Hoel
Havnepromenaden 46,
9405 Harstad
tlf.: 91163449
e-post: we.hoel@gmail.com

NORDMØRE

Anne-Lise Johnsen
Anlegget, 6494 Vevang
E-post: anlijohnsen@gmail.com
Tlf: 41 24 86 64

NORD-TRØNDELAG

Anne M. Eggestøl
Elvalandet, 7810 Namsos
E-post: anne.eggestol@ntebb.no
Tlf: 91 69 39 20

OPPLAND

Postkontakt
Elin B. Hansebråten
Fjellheimvegen 30, 2890 Etnedal
E-post: elinhansebraaten@yahoo.no
Tlf: 45 66 67 23

OSLO

Liv Aasa Holm,
Sørkedalsveien 210,
0754 OSLO
E-post: livaasaholm@gmail.com
TLF: 95 16 35 24

ROGALAND

Ingebjørg Rasmussen
Anton Brøggergate 15, 4041 Hafsfjord
E-post: rasmussen.ingebjorg@gmail.com
Tlf: 51 55 62 51 (p) 98 82 40 18 (m)

SOGN OG FJORDANE

Aina Alfredsen Førde
Ytrehus, 6723 Svelgen
E-post: ain-f@online.no
Tlf: 47 33 75 65 (m)

SUNNMØRE OG ROMSDAL

Oddlaug Hovdenak
Åsleet 45, 6456 Skåla
E-post: oddlaug.hovdenak@hotmail.com
Tlf: 95 12 47 53 (p)

SØR-TRØNDELAG

Randi H. Hindseth,
Utigard, Hindseth,
7340 Oppdal,
E-post: randi@hindseth.no
sortrondelagkogf@gmail.com
Tlf: 99 74 35 19

VEST-AGDER

Postkontakt
Eva Ousbey
Neseveien 38, 4514 Mandal
E-post: ousbey@online.no
Tlf: 38 26 58 00

VESTFOLD

Anne-Lene Spanthus
Utheimgt. 9, 3181 Horten
E-post: als@jobbdirekte.no
Tlf: 91 59 99 79

KONTROLLKOMITEEN

LEDER

Kristin Hansen
Tlf 90564730
Munkerudåsen 22 E, 1165 Oslo
E-post: krihan6@online.no

VALGKOMITEEN

LEDER

Anna Solberg,
Tlf: 64 94 30 66
Kajaveien 32, 1430 Ås
e-post: karlanna@online.no

PRINSIPPROGRAMKOMITEEN

LEDER

Randi Støre Gjerde
Myrdalskogen 123, 5117 Ulset
E-post: randi61@gmail.com
Tlf: 91 54 13 79

INTERNASJONALT UTVALG

LEDER

Anne Marit Hovstad
Fjæreveien 161, 4885 Grimstad
Tlf: 37 04 14 48 (p) 95 87 79 09 (m)
E-post: annemarit@hovstad.com

PROSJEKTLEDER

Kristin Hansen
Munkerudåsen 22 E, 1165 Oslo
Tlf 90564730
E-post: krihan6@online.no

NORDENS KVINNEFORBUND

2. representant

Sonja Kjørlaug
Holteigveien 17, 6854 Kaupanger
E-post: sonja@kvinnerogfamilie.no
Tlf: 97 51 59 71 (m)

ACWW REPRESENTANT

Elisabeth Rusdal
Skogveien 41, 1368 Stabekk
E-post: elisabeth@kvinnerogfamilie.no
Tlf: 91 32 81 64 (m)

BEREDSKAPSUTVALGET

LEDER

Bjarnhild Hodneland
Torvli 7, 5122 Morvik
E-post: bjhodneland@gmail.com
Tlf: 55 18 64 93 (p) 92 89 31 55 (m)

KVINNERS FRIVILLIGE BEREDSKAP

Skippergata 17, 4. etg., Postboks 796
Sentrum, 0106 Oslo
E-post: kfb@kfb.no
Tlf: 22 47 82 60/23 09 34 58

Fokus

Forum for Kvinner og Utviklingsspørsmål
Storgata 11, 0155 Oslo
E-post: fokus@fokuskvinner.no
Tlf: 23 01 03 00

STUDIEFORBUNDET NÆRING OG SAMFUNN

Postboks 9388 Grønland, 0135 Oslo
Epost: post@naeringogsamfunn.no
Tlf: 22 17 66 00

Flyttet siden sist?

Husk å sende oss din nye adresse.

HOTELLAVTALER

Norges Kvinne- og familieforbund kan nå tilby flere gode hotelltilbud til våre medlemmer.

Hos Scandic-kjeden er det inngått en avtale som gir inntil 10% rabatt på enkeltovernattinger. Det kan forekomme kampanjepriser som gir lavere pris enn avtalepris. Da lønner det seg selvfølgelig å bruke denne. Prisene vil variere mellom hotellene. Det gis rabatterte pris for konferanser. Be om tilbud. Avtalen gir også gode priser på Scandic hotell i Sverige og Danmark. For booking må eget avtalenummer benyttes.

Forbundet har også et samarbeid med First Hotels og Thon Hotels. Her gis det rabatterte priser på inntil 21% ved Business Deal. Det vil si at bookingen må gjøres på internett med eget avtalenummer. Ved konferansebooking må bookingen gå via våre kontaktpersoner.

For alle avtalene gjelder krav om å benytte forbundets avtalenummer. Dette får du ved henvendelse til sekretariatet eller til ditt lokallag. Fullstendig informasjon om avtalen ligger på lukket side på vår hjemmeside: www.kvinnerogfamilie.no

ABONNER PÅ MEDLEMSBLADET 3 UTGAVER I 2016

Kun
kr 150.-

Returadresse: Norges Kvinne- og familieforbund, Stortingsgata 12, 0161 Oslo

Dette er Norges Kvinne- og familieforbund

Som medlem får du:

- Tilbud om advokatbistand
- Rabatt på hotellovernatting.
- Medlemsbladet Kvinner & Familie 3 ganger i året
- Tilbud om kurs, konferanser, reiser mm. gjennom ditt lokallag/krets

Ditt medlemskap er viktig! Våre arbeidsområder er:

- Kvinner og pensjon
- Familien i sentrum
- Et varmere samfunn
- Inkluderende lokalmiljøer

Synes du at en av de aller viktigste oppgavene i samfunnet er å gi barna et godt å trygt oppvekstmiljø? Og vil du gjerne ha mer tid til barna dine uten at det går utover økonomi og yrkeskarriere? Da kan Norges Kvinne- og familieforbund være noe for deg!

Målet er samfunnspåvirkning i kvinne og familiepolitiske spørsmål nasjonalt og internasjonalt.

Våre satsningsområder er: Kvinnepolitikk • Familiepolitikk • Miljø- og forbrukerpolitikk • Internasjonalt samarbeid

Klipp ut

Jeg ønsker medlemskap i Norges Kvinne- og familieforbund

NAVN:

ADRESSE:

POSTNR.-/STED::

LOKALLAG:

E-POST:

TELEFON:

VERVET AV:

**INNMELDINGEN
SENDES:**

Norges Kvinne- og
familieforbund
Stortingsgata 12,
0161 Oslo
Tlf.: 22 47 83 80